

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

LIIKETALOUS

TUTKINTOTYÖRAPORTTI

**AIKUISKOULUTUKSEN
OPETUSSUUNNITELMAN KEHITTÄMINEN
TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUN
LIIKETALOUDEN YKSIKÖSSÄ**

Katri Valkama

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma
toukokuu 2005
Työn ohjaaja: Paula Hietala

TAMPERE 2005

Tekijä(t):	Katri Valkama	
Koulutusohjelma(t):	Tietojenkäsittely	
Tutkintotyön nimi:	Aikuiskoulutuksen opetussuunnitelman kehittäminen Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikössä	
Title in English:	Developing the Tampere Polytechnic BBA evening student curriculum	
Työn valmistumis- kuukausi ja -vuosi:	toukokuu 2005	
Työn ohjaaja:	Paula Hietala	Sivumäärä: 61

TIIVISTELMÄ

Ammattikorkeakoulutuksen kehityksen tässä vaiheessa on tärkeää tutkia opiskelijoiden käsityksiä iltaopintoina tapahtuvasta aikuiskoulutuksesta, koska se on yksi varteenotettava vaihtoehto yhteiskunnan ja työelämän jatkuvassa muutoksessa ja tietotaitovaatimusten noustessa yhä enemmän esille.

Tutkintotyön tarkoituksena on saada selville Tampereen ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden käsityksiä opetussuunnitelman tavoitteista, koulutuksen ja opetuksen organisoinnista, käytettävistä opetusmenetelmistä sekä tarvittavista resursseista. Lisäksi verrataan saatuja tuloksia liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoiden kesken sekä vertaillaan opiskelijapalautetta aikaisempaan tradenomikoulutuksen tutkimus- ja kehittämistuloksiin.

Tutkintotyö toteutettiin aikuispedagogiikan viitekehyksestä kyselytutkimusmenetelmällä. Tutkimusaineostona olivat 84 opiskelijan sähköisen kyselylomakkeen vastaukset sekä aikaisemmat kehittämistyön tulokset. Aineisto analysoitiin pääosin kvantitatiivisin menetelmin.

Tutkimustulosten mukaan aikuiskoulutuksen aikaisemmat kehittämispyrkimykset ja tutkimustulokset sekä opiskelijoiden vastaukset tukevat toisiaan osoittaen suunnan olevan oikea. Kuitenkin opiskelijoiden vastauksista löytyi opetuksen rakenteeseen ja sisältöön kohdistuvia kehittämis ehdotuksia, jotka liittyivät esimerkiksi koulutusohjelmien selkeämpään erotteluun sekä ajoituksen, perusopetuksen, valinnaisuuden ja hyväksilukujen tarkistamiseen.

Avainsanat: opetussuunnitelma kehittäminen liiketalous tietojenkäsittely
aikuiskoulutus

Sisällysluettelo

Johdanto.....	4
1 Kasvatuksesta oppimiseen.....	5
1.1 Aikuiskoulutuspedagogiikka.....	6
1.2 Tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittäminen.....	7
1.3 Ammattikorkeakoulut.....	8
1.4 Opetussuunnitelma.....	9
1.5 Opetusmenetelmistä.....	11
2 Tutkimuksen tavoite ja toteuttaminen.....	17
3 Tutkimuksen tulokset.....	19
3.1 Taustatietoja vastaajista.....	19
3.2 Opiskelijoiden vastaukset ja kehittämiskohteet.....	19
3.2.1 Oppimiseen ja opetukseen tarvittavat resurssit.....	19
3.2.2 Opiskelun tavoitteet.....	21
3.2.3 Opiskelun organisointi opetussuunnitelmassa.....	23
3.2.4 Käytettävät opetusmenetelmät.....	25
3.2.5 Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien erot.....	28
3.2.6 Mielenpito TAMK Liiketalouden opetussuunnitelman kehittämisestä.....	33
3.3 Tutkimustulosten vertailu aikaisempaan tietoon ja tutkimustuloksiin.....	40
3.3.1 Tampereen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia.....	40
3.3.2 Opettajien näkemyksiä tradenomien osaamisesta.....	43
3.3.3 Tulosten vertailua LUOLA-raportin tuloksiin.....	43
4 Johtopäätökset.....	47
4.1 Tutkimuksen luotettavuus.....	47
4.2 Tutkimuksen etiikka.....	48
4.3 Lopuksi.....	48
Lähteet.....	49
Liite 1.....	53
Liite 2.....	54
Liite 3.....	55

Johdanto

Aamulehdessä olleen hakuilmoituksen mukaan tradenomin tutkinto kestää 140 opintoviikkoa. Tampereen ammattikorkeakoulusta (TAMK) voi valmistua liiketalouden ja tietojenkäsittelyn tradenomiksi. Liiketalouden koulutusohjelma antaa monipuoliset kaupalliset, viestinnälliset ja tietotekniset valmiudet, kun taas tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa on tarjolla tietoteknisten ja liiketaloudellisten perustietojen lisäksi tietoverkkopalvelujen, hypermedia- ja ohjelmistotuotannon sekä tietotekniikkayrittäjyyden suuntaavia opintoja. Tradenomin tutkinnon voi aikuiskoulutuspuolella suorittaa työn ohessa monimuoto-opintoina iltaisin. Koulutuksen kesto on 3,5 vuotta ja lähiopetusta on maanantaista torstaihin kello 17.10 – 20.00. (AL 18.4.2004.)

Liiketalouden koulutusohjelman tehtävänä on tarjota opiskelijoille työympäristö, jossa voi aktiivisesti kehittää tietojaan ja taitojaan (TAMK Opinto-opas 2003 – 2004, 34). Teoreettisten opintojen lisäksi opiskelija voi osallistua yrityksen tarjoamiin projekteihin. Valmistuttuaan hän on aloitteellinen, monialainen, yhteistyökykyinen, kielitaitoinen ja tietotekniikan taitava kaupan ja hallinnon osaaja, joka kykenee kehittymään itsenäisesti ammatissaan. Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman tehtävänä on kouluttaa tietojenkäsittelyn osaajia yritysten ja yhteisöjen tarpeiden mukaisesti (TAMK Opinto-opas 2002 – 2003, 114). Opiskelijasta tulee aloitteellinen, yhteistyökykyinen ja itseään aktiivisesti kehittävä tietotekniikka-alan osaaja, joka asiantuntemuksellaan auttaa yritystä tai yhteisöä saavuttamaan päämääränsä.

Tradenomin koulutuksen tavoitteissa on lueteltu monia oppijakeskeisiä tavoitteita ja koulutuksen lopputulospäämääriä. Koulutuksen tavoitteet pyritään saavuttamaan aikuispedagogisin keinoin opetussuunnitelman ja opetusmenetelmien kautta koko koulutuksessa olemisen ajan. Tästä syystä onkin tärkeää tutkia myös opiskelijoiden itsensä mielipiteitä koulutuksen sisällöllisistä ja rakenteellisista ratkaisuista.

Tämä tutkintotyö tehdään Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikön toimeksiannosta ja työn tarkoituksena on toimia apuna TAMK Liiketalouden aikuisopetussuunnitelman uudistamisessa. Työ tukeutuu ensin yleiseen kasvatuksesta ja tietoyhteiskunnasta tuotettuun tietoon, jonka jälkeen siirrytään ammattikorkeakoulutukseen ja siellä toteutettuihin opetussuunnitelma- ja –menetelmätapoihin. Tutkintotyö sisältää opiskelijoille osoitetun kyselyn ja sen vastauksia tarkastellaan monelta eri taholta koulutuksen kehittämistä silmällä pitäen.

Opiskelijoilta saadulla palautteella on merkitystä, koska aikuiskoulutuksen koulutusohjelmien rakenne on varsin erilainen kuin nuorisoasteen opiskelijoilla, ja kuitenkin koulutuksen suorittamisen on ajateltu toteutuvan samassa ajassa. Opiskelijoiden mahdollisuus opiskella työn ohessa tuo omat erityispiirteensä koulutuksen järjestämiseen. Miten ja missä määrin noissa suunnitelmissa on onnistuttu, sen saattoivat arvioida opiskelijat itse vastaamalla tähän tutkimuspyyntöön.

1 Kasvatuksesta oppimiseen

Kasvatus voidaan käsittää laajassa merkityksessä yhdeksi kulttuurin osa-alueeksi samoin kuin taide tai tekniikka, mutta se voidaan käsittää myös suppeassa merkityksessä prosessiksi, joka muokkaa yksilöä syntymästä kuolemaan asti. Puhutaankin elinikäisestä oppimisesta.

Kasvatuksesta voidaan nähdä Leino & Leinon (1992) mukaan kolme käsitystä:

- teknologinen käsitys, jolloin kasvatuksen tarkoituksena on edistää yhteiskunnan toimivuutta ja hyvinvointia,
- humanistinen käsitys, jonka tarkoituksena on tukea kasvatettavan persoonallista kehitystä, esimerkiksi vapaamielisyyteen, suvaitsevaisuuteen ja kansainvälisyyteen sekä
- emansipatorinen¹ käsitys, jossa tarkoituksena on arvioida kriittisesti olemassa olevaa käytäntöä, kasvaa ammatillisesti, vapautua vääristä tottumuksista ja korvata ne uusilla, entistä paremmin perusteltavissa olevilla käytännöillä.

Termi koulutus (training) on laajentunut alkuperäisestä hallinnollisesta käyttötarkoituksestaan lähes kasvatuksen (education) synonyymiksi. Koulutus-termin ala on kuitenkin suppeampi kuin termin kasvatus. (Leino & Leino 1992.)

Koulutuksesta ja sen kehittämisestä on ryhdytty puhumaan yleisesti, makrotasolla. Esimerkiksi valtakunnallisella tasolla voidaan puhua aikuiskoulutuksen organisoimisesta ja erottaa se suunnitelmien käytännön toteuttamisesta. Käytännön toimintaa nimitetään tällöin mikrotasoksi. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan mikrotasoa, mutta otetaan huomioon makrotasolta tulevia vaateita.

Aikuiskoulutuksen erilaisia muotoja on pyritty organisoimaan suhteessa toisiinsa ja muuhun kasvatustoimintaan. Julkisten kasvatustoimintojen suunnittelussa ja kehittämisessä termit koulutusjärjestelmä ja koulutus suunnittelu ovat tulleet yleiseen käyttöön.

Inhimillinen oppiminen voi olla

- institutionaalista (välineellistä), jolloin oppimisen tavoitteena on lisätä asioiden hallintaan liittyvää tietoa, jonka avulla esimerkiksi erilaisten tietokoneohjelmien käyttö on mahdollista,
- kommunikatiivista, jolloin tavoitteena on saavuttaa hahmottavaa (designative) tietoa siitä, millaisia ajattelutapoja,

¹ Emansipatorinen käsitys on kasvattajan toimintaa, jonka tarkoituksena on arvioida kriittisesti olemassa olevaa käytäntöä ja siihen johtaneita syitä, kasvaa ammatillisesti, vapautua vääristä tottumuksista ja korvata ne uusilla, entistä paremmin perusteltavissa olevilla käytänteillä (Leino & Leino 1992, 15).

tunteita, arvoja ja niin edelleen on ihmisten toiminnan taustalla esimerkiksi neuvottelu- ja ohjaustilanteissa, työyhteisöissä ja ryhmissä,

- emansipatorista, jolloin tavoitteena on saavuttaa reflektiivisen² ajattelun kautta arvioivaa tietoa omista ajattelu- ja toimintamalleista, tällöin oppimisen tuloksena on esimerkiksi itsetuntemuksen ja –ilmaisun kehittyminen ja oman elämän haltuunottaminen (Ahteenmäki-Pelkonen 1997, 134 – 137, ks. Mezirow 1981).

Tähän tutkimukseen sisältyvät kaikki edellä olevat käsitykset, mutta tutkimuksen luonteen takia painotus on lähinnä emansipatorisessa otteessa, koska tarkoituksena on tutkimuksen avulla auttaa opetus suunnitelmien kehittämistyötä.

1.1 Aikuiskoulutuspedagogiikka

Itseohjautuvuudella on keskeinen merkitys aikuisopiskelussa. Itseohjautuva oppiminen on koulutuksen päämäärä, jonka toteutumista tulee tukea koulutuksen metodien ja koulutusjärjestelmien avulla (Ahteenmäki-Pelkonen 2001).

Itseohjautuvuutta perustellaan pedagogisilla, eettisillä ja futurologisilla perusteilla, kuten

- voidessaan vaikuttaa oppimisprosessiin opiskelija sitoutuu siihen, jolloin myös hänen oppimisensa tehostuu (Knowles 1980),
- on ihmisarvon mukaista, että ihminen saa itse vaikuttaa häntä koskeviin asioihin (Freire 1979),
- tulevaisuuden nopeat muutokset vaativat kykyä itseohjautuvaan tiedonhankintaan ja arviointiin (Hirsjärvi & Remes 1988).

² Mezirowin (1995, 1998) ajattelussa erotetaan reflektioon liittyen kolme eri käsitystä:

- a) Reflektiolla hän tarkoittaa omien uskomusten tutkimusta, käytettävien menettelytapojen ja strategioiden toimivuuden uudelleenarviointia.
- b) Kriittisellä reflektiolla tarkoitetaan omien merkitysperspektiivien ja taustalla olevien ennako-oletusten pätevyyden arviointia sekä näiden seuraamusten tutkimista. Kriittinen reflektio voi olla joko implisiittistä tai eksplisiittistä, jolloin tämä ajatteluprosessi tapahtuu tietoisuudessamme.
- c) Kriittinen itsereflektio on omien ongelmanratkaisutapojen ja merkitysten arviointia.

Tämän tutkimuksen käsitteistössä reflektio toimii teorian ja käytännön integroijana, koska siinä on mahdollisuus yhdistää kokemusmaailma, toiminta ja toisaalta käsitteellisyys, jolla opiskelija rakentaa oppimistaan ja maailmankuvaansa.

Erilaisten yhteiskunnallisten haasteiden lisäksi elinikäisen oppimisen periaatteet vaikuttavat suomalaiseen aikuiskoulutuspolitiikkaan. Vuonna 1997 komiteatyönä laadittiin Oppimisen ilo – Kansallinen elinikäisen oppimisen strategia, jossa mainittiin muun muassa aikuiskoulutuksen pedagogiikan yksilöllistäminen (Opetusministeriö 1997, ks. Katanto & Tuomisto 2001).

Vuoden 1999 alussa astui voimaan lainsäädännön uudistus, jonka mukaan yhtenä tavoitteena on joustavoittaa opetuksen sääntelyä esimerkiksi siten, että opiskelijan työaikasäännökset eivät hankaloita opetustilojen käyttöä tai uusien opetusmenetelmien hyödyntämistä.

Koulutuksen järjestämisajoista päättäminen antaa mahdollisuuden toteuttaa opetus tavalla, joka ottaa huomioon opiskelijoiden koulutuksen ulkopuolisen elämän. Valtakunnallisten opetussuunnitelmaperusteiden puitteissa turvattiin opiskelijoille mahdollisuudet yksilöllisiin opintoja koskeviin valintoihin ja henkilökohtaisten opiskeluohjelmien laatimiseen. Tavoitteena on tehdä oppimisesta tietoinen ja tavoitteellinen prosessi, jota opiskelija itse ohjaa. Henkilökohtainen opiskeluohjelma on myös oppimisen arvioimisen väline, jonka avulla opiskelija pystyy seuraamaan oppimistaan. (Esim. Laki 630/1998, Laki 631/1998.)

Yhteistoiminnallisuutta ovat määritelleet Johnsonit (1987): heidän mukaansa yhteistoiminnallisuus (cooperation) on paljon muuta kuin opiskelijoiden fyysinen läsnäolo, keskustelu, materiaalin jako ja toisten auttaminen, vaikka ne ovatkin tärkeitä tekijöitä. Yhteistoiminnallisuudessa jäsenten tulee olla ”samassa veneessä”, positiivisesti riippuvaisia toistaan. Riippuvuus on erilaista, esimerkkeinä voimavarat, aineistot, roolit tai tehtävät. Yhteistoiminnallisuudessa vuorovaikutus, kuten kannustus, rohkaisu sekä henkilökohtainen että tieteellinen tukeminen, on tärkeää.

Yhteistoiminnallisesti opiskeltaessa todellakin tehdään yhdessä, keskustellaan ja puntaroidaan mielipiteitä. Päämääränä on se, että kaikki mukana olevat oppisivat asioita paremmin, tehokkaammin ja laajemmin. (Johnson & Johnson 1987.)

1.2 Tietoyhteiskuntavalmiuksien kehittäminen

Tietoyhteiskunnan kehitys on monitasoinen prosessi, eikä se tapahdu samaa vauhtia kaikilla yhteiskunnan lohkoilla, vaan rakentuu pienemmistä kehityskuluista ja useista prosesseista. Työelämässä on erilaisia muutosvauhteja, teknologinen kehitys koskee eri aloja eri tavalla (Ylä-Anttila & Vartia 1999, 2).

Suomessa valtioneuvosto asetti tietoyhteiskunnan neuvottelukunnan, jonka viimeisin raportti valmistui vuonna 2000. Raportissa korostetaan, että yhtäältä tieto- ja viestintätekniikan käyttö mahdollistaa ja helpottaa väestön toimintaa ja

toisaalta kehitys ei koske tasaisesti koko väestöä, kärjessä kulkevat hyvin koulutetut nuoret. Näin siitä huolimatta, että tietoyhteiskunnasta puhuttaessa usein korostetaan verkkojen globaalisuutta ja käytön vapautta. Väestön mahdollisuudet käyttää tietotekniikkaa kasvavat kuitenkin jatkuvasti.

Opetusministeriö on osaltaan pyrkinyt sekä tasoittamaan tietoyhteiskunnan eriarvoista kehittymistä että tukevoittamaan perusrakenteita siten, että Suomi jatkossa säilyisi yhtenä tietoyhteiskuntakehityksen kärkimaana (Opetusministeriö 2002, 149).

Otalan (1998, 5) mukaan työelämän perustaitoja ovat:

- sosiaaliset taidot (vuorovaikutustaidot),
- tiimityötaidot,
- oppimaan oppimisen taidot,
- systeemiajattelu (tai jokin muu tapa käsitellä asiakokonaisuuksia ja ymmärtää asioiden keskinäistä riippuvuutta),
- tiedonkäsittely- ja tiedonhallintataidot (tietotekniikka- ja tiedonhakutaidot erilaisista tietopankeista),
- ymmärrys taloudellisista asioista (jokaisen tulee osata lukea taloudellisten numeroiden kieltä voidakseen osallistua oman työyhteisönsä kehittämiseen ja nykyisiin työtapoihin, kuten tiimityöhön, prosessiajatteluun ja laatujohtamiseen),
- luovuus (äkillisissä muutoksissa tarvitaan ennen kaikkea luovuutta uuden ratkaisun löytymiseen, lisäksi luovuus on keskeinen tietoperusteisen toiminnan innovaatioiden tuottamisessa).

1.3 Ammattikorkeakoulut

Suomeen syntyi 1990-luvun alussa korkeakoulujen kaksois- eli duaalijärjestelmä, kun yliopistojen rinnalle kehittyi kokeiluhankkeena ammattikorkeakouluverkosto. Alussa ammattikorkeakoulut (AMK) olivat väliaikaisia, nykyisin kaikki ovat vakinaisia. Ammattikorkeakoulut ottivat toimintansa yhdeksi perustehtäväksi aikuiskoulutuksen. (Ks. myös Liite 1.)

Ammattikorkeakoulun laajentuminen ja kehitys on ollut nopeaa: vuonna 1994 ammattikorkeakouluissa opiskeli 3 336 opiskelijaa, kun vuonna 1999 opiskelijoita oli jo 17 230. Ammattikorkeakouluja on 29 eri puolilla Suomea sekä lisäksi Ahvenanmaalla; sisäasiainministeriön alaisuudessa toimii poliisiammattikorkeakoulu. Nykyisin viidesosa ammattikorkeakoulututkintoon johtavasta koulutuksesta on suunnattu aikuisopiskelijoille.

Ammattikorkeakoulutuksesta vastaa opetusministeriössä koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ammattikorkeakouluyksikkö. Sen toiminnassa painopistealueita ovat muun muassa:

- ammattikorkeakouluopintojen kehittäminen,
 - ammattikorkeakouluverkon kehittäminen,
 - aluekehitysvaikutusten parantaminen,
 - ammattikorkeakoulujen tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen,
 - ammatillisen opettajakoulutuksen kehittäminen sekä
 - virtuaaliammattikorkeakoulu
- (Opetusministeriö 2000).

Ammattikorkeakoulut ovat pääosin kunnallisia ja saavat perusopetukseensa ja erikoisopintoihin valtionosuutta. Opiskelu ammattikorkeakouluissa on käytännöllisemmin suuntautunutta kuin yliopistoissa: tutkintoon johtavan koulutuksen tehtävänä on antaa opiskelijoille tarpeelliset tiedolliset ja taidolliset työelämän valmiudet. (Asetus ammattikorkeakouluopinnoista 256/1995.) Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi ammattikorkeakouluissa järjestetään aikuiskoulutuksena erikoistumisopintoja ja täydennyskoulutusta.

Ammattikorkeakouluihin kehitetään uudenlaista aikuiskoulutusta, ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Tutkinto on tarkoitettu vankan työkokemuksen omaaville, ammattikorkeakoulun perustutkinnon suorittaneille henkilöille ja se toteutetaan läheisessä yhteydessä työelämän kanssa. (Opetusministeriö 2002, 108-111; Hallituksen esitys 2005.) Tulevaisuudessa koulutusmahdollisuuksien lisäksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että aikuiset kokevat koulutuksen todellisena vaihtoehtona ja osaavat hyödyntää oppimistaan (Opetusministeriö 2002, 165).

1.4 Opetussuunnitelma

Opetussuunnitelma voidaan määritellä laaja-alaisesti. Tällöin opetussuunnitelma sisältää selvityksen koulutuksen tavoitteista, koulutuksen ja opetuksen organisoimisesta, käytettävistä menetelmistä ja välineistä sekä tarvittavista resursseista. Aikuiskoulutuksessa saatetaan käyttää myös koulutusohjelma nimitystä.

Aikuiskoulutuksessa on perinteisen kurssimuotoisen koulutuksen rinnalle vakiintunut viimeisen vuosikymmenen aikana erilaisia toteutustapoja. Manninen on listannut toteutustapoja seuraavasti:

- kurssipohjainen malli, jossa on yhteinen opetussuunnitelma, aikataulu, tavoitteet ja toteutustavat,
- moduulirakenne, jossa on yhteiset osiot ja valinnaiset, yksilöllisesti eriytyvät moduulit, joista osallistuja rakentaa itselleen kokonaisuuden,
- yksilölliset opiskeluohjelmat, jolloin opiskelija rakentaa koulutusorganisaation tuella itselleen yksilöllisen opetussuunnitelman sekä
- avoimet oppimisympäristöt (Manninen 2000, 31).

Jarvisin (1992) mukaan moduuli voidaan määritellä opetuksen ja oppimisen riippumattomaksi yksiköksi, jota voidaan käyttää yhdessä muiden moduulien kanssa muodostamaan kokonainen kurssi. Sen sijaan, että moduuli käsittelee vain yhtä oppiainetta, se perustuu ennemminkin johonkin ammatillisen käytännön aspektiin ja voi olla poikkitieteellinen. Yksi moduuliopiskelun ominaisuuksia on se, että moduulilla ei ole säännönmukaista pituutta, vaan se voidaan käydä joko vähän kerrallaan pitkällä aikavälillä tai vastaavasti intensiiviopiskeluna lyhyessä ajassa. Jarvisin mukaan moduuliopiskelu on tehokasta, kustannustehokasta ja relevanttia sekä joustavaa.

Avoimeen oppimisympäristöön ajatellaan kuuluvan muun muassa vapaus ajasta ja paikasta, opiskelu omaan tahtiin sekä yksilöllisesti räätälöidyt oppisisällöt, jotka ovat usein reaalityodellisuuden kanssa kontekstissa. Avoimen oppimisympäristön menetelmiä ja välineitä on useita ja ne ovat vaihtoehtoisia tai toisiaan täydentäviä, yhteistoiminnallisuus ja vuorovaikutukseen perustuva oppiminen sekä itsearviointi korostuvat.

Etäopetusta on lähestytty monesta näkökulmasta ja sen määritelmässä on painotettu muun muassa seuraavia asioita:

- etäopetuksen suhdetta ”traditionaaliseen” opetukseen,
- itseopiskelun painopistettä,
- etäopiskelua teollisena mallina,
- rakenteellista lähestymistapaa,
- etäopetusta järjestelmänä ja
- vuorovaikutusta korostavia lähestymistapoja (Immonen 2000, 19).

Tulevaisuuden oppimisympäristöjä on vaikea hahmotella, mutta Immosen (2000, 25-27) mukaan ne monipuolistuvat ja avartuvat, tasa-arvo lisääntyy. Tosin uhkakuvana Immonen näkee oppimisen erilaisten mahdollisuuksien eriarvoistavan kansoja. Tulevaisuudessa koulutus globalisoituu ja opettajien ja oppilaiden roolit muuttuvat, koska verkkojen laajentama oppimisen maailma

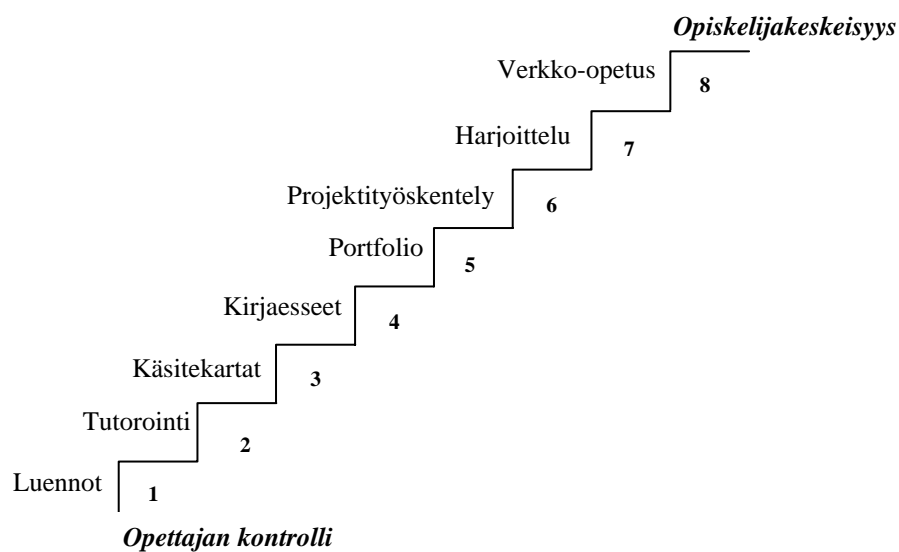
edellyttää uusia valmiuksia ja taitoja. Koulutusorganisaatiot ja –välineet muuttuvat, koska on kehitettävä arvopohja ja strategioita, ennakoitava muutoksia, jaettava vastuuta ja valtaa sekä tehtävä todellista yhteistyötä.

Ropo (2001) kokoaa opetussuunnitelmien kehittämisen näin:

- opetusympäristöt ongelmien ratkaisujen edistäjinä
- opetusympäristöjen tukeminen keskeisiltä ominaisuuksiltaan luonnollisen elämän kaltaiseksi
- opetusympäristöt aktiivisen osallistumisen kannustajina ja oman kehittämisen ohjaajina sekä
- yksilön muutosvalmiuksien ja –halukkuuden kehittäjinä (mt. 87).

1.5 Opetusmenetelmistä

Koska opetussuunnitelmia toteutetaan erilaisten opetusmenetelmien avulla, tarkastellaan tässä niistä muutamia.

Kuvio 1. Muutos opettajan kontrollista opiskelijakeskeisyyteen (World Health Organization 1991, mukaillen).

Luento-opetus

Keskeisin tavoite on auttaa opiskelijaa oppimaan. Vastuu oppimisesta on opiskelijalla, opettajan tehtävänä on toimia yhteistyökumppanina. Aktivoiva luento ei ole valmiiksi pureskellun tiedon siirtämistä, vaan luennon aikana tulee käyttää mielenkiintoa ja aktiivisuutta lisääviä työtapoja, kuten

- alkukoe,
- aktivoivat kirjoitustehtävät,
- tietopohjan kokoaminen,
- ennakkojäsentäjät,
- porinaryhmät,
- aktiivinen muistiinpanojen tekeminen sekä
- oppimispäiväkirjat (Kolari 1994).

Jakku-Sihvosen (1986) mukaan oppimiseen vaikuttaa opetuksen havainnollistaminen, kuten piirtoheitinkalvot, kuvat, tekstit, monisteet tai videonauhut.

Luento-opetuksenkin lähtökohtana on oppijäkäsitys, jonka perusajatus on se, että opiskelija on oman oppimisen aktiivinen toimija. (Esim. Lonka & Lonka 1991.)

Tutorointi

Tutoraalinen opetus (engl. tutor = opiskelun ohjaaja) tähtää tiedon hankkimiseen, esittämiseen, käyttöön ja arviointiin (Lindeman 1991).

Tutor-opettaja opastaa opiskelijoita löytämään tietoa, kehittämään ja edistämään omaa oppimisprosessiaan. Tutorin ohjaava tehtävä korostuu etenkin opiskelun alkuvaiheessa, jolloin opiskelijat ovat vielä sopeutumassa uuteen opiskelutapaan. Tutor-opetus on ohjaamista ajatteluprosessissa, reflektiossa ja pohdinnoissa. Tutorin on oltava selvillä jokaisen opiskelijan oppimisen edistymisestä ja puututtava tilanteeseen riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta tutor ja ryhmä voivat auttaa opiskelijaa eteenpäin. Ensiarvoista on rohkaisu ja pienryhmätoiminnan stimuloiminen tarkoituksenmukaisin, ei liian yleisin kysymyksin. Yksi keskeinen oppimiseen vaikuttava seikka on se, että tutor onnistuu soveltamaan ratkaistavan pulman vaatimustason opiskelijoiden edellytyksiä vastaavaksi, koska sillä on tärkeä merkitys motivoitumisen kannalta. (Henrikson & Saha 1994, 24-26.)

Käsitekartat

Käsitekarttojen tarkoitus on näyttää väittämien avulla, että käsitteiden välillä on mielekkäitä suhteita. Käsitekartta on kaavamainen väline, joka kuvaa väittämärakennelmaan sisältyvien käsitteiden merkityksiä. Käsitekartat selkeyttävät ne avainideat, joihin keskittyä kutakin opittavaa tehtävää ratkottaessa. Käsitekartat toimivat yhteenvedona opetuksesta. (Ks. Liite 2. Tutkimussuunnitelman käsitekartta.)

Käsitekartoitus on keino auttaa opiskelijaa löytämään omaksuttavana olevan tiedon rakenne ja merkitys. Uuden tiedon rakentaminen alkaa ilmiöiden ja kohteiden havainnoinnissa esitettyjen käsitteiden avulla. Opiskelijoita voi auttaa tunnistamaan

- mitä tapahtumia, ilmiöitä tai kohteita he ovat havainnoimassa,
- mitä näihin tapahtumiin, ilmiöihin tai kohteisiin liittyviä käsitteitä esitetään,
- mitä muistiinpanoja tai suunnitelmia kannattaa tehdä (Novak & Gowin 1995, 19-28, Åhlberg 1992, 36-41).

Kirjaesseeet

Kirjaessee tarkoittaa kirjoitelmaa, jossa tarkastellaan jotakin kirjaa johdonmukaisesti ja persoonallisesti. Kirjaesseessä ei siis pelkästään referoida lähdeaineistossa esitettyjä väitteitä, vaan niitä kyseenalaistetaan ja analysoidaan. Opiskelija voi verrata kirjassa esitettyjä asioita työkokemuksiinsa, työharjoittelukokemuksiinsa, muihin kirjoihin ja opintojaksoilla tai muualla oppimiinsa asioihin. Kirjaesseen kirjoittamisessa tarvitaan myös tiivistämisen ja referoinnin taitoja, sillä essee perustuu lähdeteokseen (Tampereen ammattikorkeakoulu. Esseeohje.)

Pohdiskeleva kirjoittaminen on oppimisen ja opetuksen kannalta hyödyllistä, koska siinä voidaan oppia paitsi kommunikaatiotaitoja myös sisältöjä. Lisäksi voidaan kehittää tiedon kokoamista, jäsentämistä ja liittämistä aiempaan tieto- ja käsiterakenteeseen. Omien ajatusten kehittelynä essee on opettava oppimistapa.

Esseen tavoitteena on:

- harjaantua käsitteelliseen ajatteluun,
- harjaantua omaa alaa koskevien ongelmien pohdintaan ja ratkaisemiseen kirjallisuuden avulla,
- harjaantua asiakirjoitelman laadintaan,
- harjaantua omaa alaa koskevan tiedon itsenäiseen etsintään sekä
- harjaantua tiedon kriittiseen valintaan ja käyttöön.

Portfolio

Portfoliolla tarkoitetaan koulumaailmassa oppilaan omaa 'arvopaperisalkkua', joka on opiskelutehtävien kokoelma. Portfolio edustaa monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti oppilaan osaamista ja suorituksia yhdellä tai useammalla alueella. Oppilas valikoi portfolioonsa oppijakson parhaimmat työnsä joko yksin tai yhteistoiminnallisesti toisten oppilaiden kanssa.

Portfoliossa oppilas perustelee valintansa ja arvioi opiskeluprosessiaan, arvioi omien töidensä vahvoja puolia ja edistymistään sekä esittää niiden pohjalta uusia oppimistavoitteitaan. Portfolion keskeinen tehtävä on oppilaan kasvun ja kehittymisen seuraaminen ja siksi arviointi perustuu pitkän aikavälin tuotoksien vertailuun, esimerkiksi opiskeluvuoden jaksoissa. (Linnankylä 1993.)

Portfolioarviointi:

- antaa vastuuta ja rohkaisee vastuunottoon,
- antaa onnistumisen mahdollisuuden,
- auttaa reaalisten oppimistavoitteiden suunnitteluun,
- auttaa oman edistymisen arvioinnissa ja
- hyväksyy yksilöllisyyden.

Portfolio tukee itseohjautuvaa oppimista. Omaa oppimistaan tarkastellessa ja valikoidessa oppilaan omaa oppimista säätelevät taidot (metakognitiot) vahvistuvat, kun hän oppii tunnistamaan ja tiedostamaan omia oppimistottumuksiaan ja pohtimaan niitä. (Ks. mm. Tenhula 1996.)

Projektityöskentely

Projektityöskentelyn käsite on tuttu jo 1700-luvulta. Tuolloin projektityöskentelyssä korostettiin käytännön ja teorian yhdistämistä ja oppimistehtävien suorittamista luonnollisissa olosuhteissa, nykyisin samasta asiasta puhutaan kontekstioppimisen nimellä. Alussa ongelmanratkaisu oli projektityöskentelyn keskeinen elementti, mutta nykypäivän tieteellisissä määritelmässä korostetaan enemmänkin oppilasta tiedon hankkijana ja valitsijana. (Tiivistelmä projektityöskentelystä.)

Projektiopinnoissa opiskelija tekee projektiluontoisen työn yritykselle tai muulle toimeksiantajalle. Opiskelija saa projektiopinnoista tuntumaa käytännön työelämään, ja tehdyistä projekteista saa myös todistuksen. Projektin tulee olla opiskeluun liittyvä siten, että työtehtävät vastaavat sisällöllisesti opintoja (Tampereen ammattikorkeakoulu. Projektiopinnot).

Projektityön tavoitteita määriteltäessä on hyvä pohtia sitä, miten ne liittyvät opetuksen sisällöllisiin tavoitteisiin ja mihin kokonaisuuteen tai moduuliin sen hetkinen työskentely liittyy. Projektityön tavoitteissa tulee kuvata sisällöllisesti ne periaatteet ja rakenteet, joiden ymmärtämiselle työ rakentuu. Yhteinen tavoitteiden määrittäminen edistää sitoutumista projektityöskentelyyn.

Harjoittelu

Harjoittelun tavoitteena on integroida teoria käytäntöön. Opiskelija perehtyy oman ammattialansa kannalta keskeisiin työtehtäviin ja saa mahdollisuuksia soveltaa oppimaansa käytännössä. Harjoittelu antaa myös tietoja ja taitoja, joita opiskelija voi soveltaa opiskeluunsa. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2003-2004.) Harjoittelussa saamiensa oppimiskokemusten avulla opiskelijassa alkaa asiantuntijuuteen kasvu, jonka toivotaan jatkuvan työelämässä elinikäisenä oppimisena.

Harjoittelun kehittämistavoitteet ovat tulleet esille useissa tutkimuksissa ja selvityksissä sekä työelämän viestissä viranomaisille. Koulutusyksiköiden ja harjoittelupaikkojen välisen yhteistyön ristiriitoja aiheuttavat erilaiset oppimistavoitteet ja ohjauksen sisällöt. Koulutusyksikössä opiskelijaa kannustetaan pitkäjännitteisyyteen ja itseohjautuvuuteen. Harjoittelussa taas usein vahvistetaan oppimista käytännölliseksi ja päteväksi työntekijäksi. Opiskelijaa ei näin ollen ohjata virallisen opetussuunnitelman, vaan piilo-opetussuunnitelman perusteella, jolloin opiskelija saattaa kokea ohjauksen ristiriitaisena.

Koulutus- ja toimintayksiköiden välisessä yhteistyössä keskeiseksi nousee opettajan vastuu ja velvollisuudet, kuten opettajan aktiivinen osallistuminen harjoittelun suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, sekä työtehtävien ohjaaminen oppimisen näkökulmasta. Opettaja arvioi harjoitteluprosessin aikana myös koulutusyksikön työelämän yhteistyötä, opetuksen ammatillisia kehittämiskohteita ja informaatiotarpeita. Samalla hän markkinoi oman koulutusyksikkönsä osaamista ja tiedottaa koulutuksesta työyhteisöille. (Opetushallitus 1998.)

Verkko-opetus

Verkkopohjainen oppimisympäristö on toteutettu Internetiä ja verkkoteknologiaa hyödyntäen. Oppimisympäristö muodostuu pääasiassa hypertekstirakenteista, multimedista, keskusteluaiheista ja muista vuorovaikutuskanavista, kuten sähköposti tai chat, sekä mahdollisesti myös interaktiivisista, ohjelmoiduista sivuista ja tekstinkäsittelyohjelmista. (Esim. Manninen 2000.)

Oppiminen verkkoympäristössä Mannisenmäkeä (2000, 117) mukailleen on parhaimmillaan, mutta harvoin kuitenkaan todellisuudessa seuraavan kaltaista:

- oppijat ovat sitoutuneet tietoisesti oppimisprosessiin (aktiivisuus),
- oppijat rakentavat uutta tietoa aikaisempaan mukauttaen (konstruktiivisuus),

- oppijat käyttävät hyväkseen jokaisen tietoja ja taitoja rakentaakseen uutta tietämystä (yhteisöllisyys),
- oppijat yrittävät saavuttaa kognitiivisia tavoitteita (intentionaalisuus),
- oppiminen on dialoginen prosessi (vuorovaikutteisuus),
- oppimistehtävät liittyvät todelliseen elämään (kontekstuaalisuus),
- oppijat ohjaavat ja arvioivat omaa oppimistaan (reflektiivisyys),
- oppijat osaavat siirtää ja käyttää oppimiaan asioita uusissa tilanteissa (siirrettävyys).

Mannisenmäen (2000) tutkimuksessa mainitut oppimisen mahdollisuudet verkkoympäristössä ovat keskeisiä taitoja sekä tietoyhteiskunnan valmiuksien että ammattikorkeakouluopetuksen kehittämisessä.

2 Tutkimuksen tavoite ja toteuttaminen

Tämä tutkintotyön on tehty toimeksiantona Tampereen ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikölle. Tämän tutkintotyön tarkoituksena on:

- 1) Saada selville Tampereen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuslinjojen opiskelijoiden käsityksiä opetussuunnitelman tavoitteista, koulutuksen ja opetuksen organisoinnista, käytettävistä opetusmenetelmistä ja tarvittavista resursseista.
- 2) Vertailla, miten liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien opiskelijoiden käsitykset opetussuunnitelman tavoitteista, koulutuksen ja opetuksen organisoinnista, käytettävistä opetusmenetelmistä ja tarvittavista resursseista eroavat toisistaan.
- 3) Vertailla opiskelijapalautteen tuloksia aikaisempaan työelämästä saatuun tutkimustietoon.

Tampereen ammattikorkeakoulun aikuiskoulutuksen opetussuunnitelman kehittämistä koskevia strategioita tarkastellaan aikaisempien tutkimusten pohjalta ja niiden käyttökelpoisuutta pyritään arvioimaan opiskelijoille suunnatulla kyselyllä. Tavoitteena on etsiä kehittämiskohteita ja – mahdollisuuksia.

Yleensä tutkimus on mahdollista suorittaa erilaisista tieteenteoreettisista lähtökohdista käsin. Tutkimus, joka tehdään tieteen yleisten menetelmien mukaisesti suuntaa kehittämistyötä yksityiskohtaisemmaksi ja sitä pidetään selitysvoimaisempana toisiin lähtökohtiin nähden. Tätä positivistista menetelmää käytetään ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla, koska tutkittavien joukko on laaja ja koska halutaan kattavaa tietoa kehittämistyön pohjaksi.

Tässä tutkintotyössä opiskelijakyselyjen vastaukset käsitellään kvantitatiivisin menetelmin. Vastauksista tulostetaan suorat jakaumat ja prosentit sekä ristiintaulukointeja oleellisten asioiden esille saattamiseksi. Vertailun aikaisempaan tutkimustietoon ja opiskelijoiden käsityksiin kehittämisen suunnista voidaan ajatella liittyvän kriittiseen tutkimustraditioon. Kriittinen tiede yhdistää tulkitsevan ymmärtämisen ja positivismin kausaalisen selittämisen. Pulmia ei voida irrottaa käytännön todellisuudesta. Tässä tutkintotyössä tutkija on osa sitä käytäntöä, mikä on hänen tutkittavanaan.

Tampereen ammattikorkeakoulussa on tehty tutkimusta työelämän tarpeista ja siitä, miten hyvin tradenomikoulutus nykyisellään niitä vastaa. Tässä tutkintotyössä verrataan opiskelijoiden vastauksia työelämän tarpeista tutkimusta tehneen LUOLA-ryhmän raportissa (Boedeker ym. 2004) esille tuleviin kehittämiskohteisiin. Näin voidaan tarkastella sitä, ovatko opiskelijoiden ja työelämän painotukset koulutuksen kehittämisestä yhdenmukaisia. Tulkitsevan näkökulman lähtökohtana tässä tutkintotyössä on

ymmärtää opiskelijoiden sanomaa. Tämä tutkimusote on taustana valitulle laadulliselle sisällön analyysille, jota on tarkoitus toteuttaa opiskelijoiden vapaamuotoisia vastauksia analysoitaessa.

Opiskelijoille suunnattavan kyselyn toteuttamisen alussa tutustuttiin Opetusministeriön ohjeistukseen ammattikorkeakouluista sekä ammattikorkeakouluja koskeviin lakeihin. Kasvatustieteen aineistossa paneuduttiin erityisesti aikuiskasvatukseen. Ammattikorkeakoulun toiminnasta ja kehittämisestä laaditut tutkimukset ja selvitykset antoivat tietoa opetussuunnitelman ja toiminnan kehittämisvaateista.

Kysymyksiä laadittiin runsaasti, jotta olisi erilaisia mahdollisuuksia tarkastella opiskelijoiden käsityksiä suhteessa eri tavoin asetettuihin kehittämistavoitteisiin. Osa kysymyksistä johdettiin Tampereen ammattikorkeakoulun LUOLA-ryhmän raportin pohjalta, jotta kyselyn tulokset ovat paremmin vertailukelpoisia. Osa kysymyksistä puolestaan pohjautuu toimeksiantajan ohjausryhmän opetussuunnitelman kehittämisajatuksista: haluttiin tietää mitä mieltä opiskelijat ovat ko. asioista.

Ammatillisten aineiden osuus on opetussuunnitelmassa selviö ja siksi sen alueen asiaa tiedusteltiin kyselylomakkeessa niukasti. Kyselyssä on keskitytty opiskelijoiden käsityksiin opettavien asioiden tärkeydestä ja niiden merkityksestä heille. Opetusmenetelmiä on käsitelty melko laajasti, koska niillä on merkitystä muun muassa oppiaineksen ymmärtämisessä (metakognitio), vastuullisuudessa, elinikäisen oppimisen ja motivaation kehittämisessä.

Kysely toteutettiin sähköisenä lomakkeena (liite 3), joka oli vastaajien saatavilla Tampereen ammattikorkeakoulun Intranetissä. Liiketalouden yksikön iltaopiskelijoille lähetettiin sähköpostiviesti, jossa heitä informoitiin kyselystä. Sähköpostiviesti lähetettiin 28.4.2004 ja ensimmäiset vastaukset saatiin jo samana päivänä.

Kysely oli Intranetissä auki 31.5.2004 asti ja kohderyhmälle lähetettiin muistutus kyselystä toukokuun 18. päivä. Kyselyyn vastasi yhteensä 84 iltaopiskelijaa. Läsnaolevia opiskelijoita oli yhteensä 263 henkilöä (tilanne 11.3.2004), jolloin vastausprosentiksi jää 31,9 %.

3 Tutkimuksen tulokset

3.1 Taustatietoja vastaajista

Vastaajia oli yhteensä 84 henkilöä, suurin osa heistä (83,3 %) oli naisia. Iältään vastaajat olivat 22 ja 50 vuoden väliltä, suurin ikäryhmä oli 26-35 –vuotiaat (50,0 %). Suurin osa oli hakenut Tampereen ammattikorkeakouluun opiskelemaan opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnolla (46,4 %), ylioppilaita oli 30,5 %.

Liiketalouden koulutusohjelmassa oli 58,3 % vastaajista ja tietojenkäsittelyä opiskeli 41,7 %. Tietojenkäsittelyn opiskelijat olivat kuitenkin aktiivisempia suhteessa opiskelijamääriin, koska liiketalouden yksikön opiskelijoiden kokonaismäärästä tietojenkäsittelyn opiskelijoita on 44,5 % (tilanne 11.3.2004 mukaan). Opintoviikkojen määrät vastaushetkellä vaihtelivat yhdeksän ja 153 opintoviikon välillä (N 82), vuosittain vastaajat suorittivat keskimäärin 31 opintoviikkoa (N 71). Kymmenen opiskelijaa oli ilmoittautunut joskus poissaolevaksi opiskelijaksi, poissaololukukausien määrä vaihteli yhden ja viiden välillä (eräs vastaajista ilmoitti poissaololukukausikseen 12, mutta koska se on melko mahdotonta valmistumisaikojen puitteissa, oletan, että vastaaja on lukenut kysymyksen väärin ja ilmoitti poissaoloaikansa kuukausina).

3.2 Opiskelijoiden vastaukset ja kehittämiskohteet

3.2.1 *Oppimiseen ja opetukseen tarvittavat resurssit*

Resursseista tarkastellaan opiskelijoiden perhetilannetta, työssäkäyntiä, aikaisemman opitun hyväksilukemista, työstä saatavia opintoviikkoja, opiskelijan oppimisvalmiuksia ja opettajia opiskelijan oppimisen resursseina.

Opiskelun resursseja ovat kaventamassa paitsi työssäkäynti myös perhe, etenkin jos perheeseen kuuluu lapsia. Valtaosa (83,3 %) vastanneista oli naisia, alaikäisiä lapsia oli 36,6 %:lla opiskelijoista. Työssä kävi opiskelun ohella 89,3 % vastanneista ja 76,2 % ilmoitti työnantajan suhtautuvan joustavasti heidän opiskeluunsa; 14,3 % vastasi, ettei työnantaja joustanut opiskelun takia.

Taulukoista 1 ja 2 (seuraavalla sivulla) voidaan havaita, että opiskelijat toivovat työkokemuksen vaikuttavan opintojen etenemiseen opintoviikkoina tai muuna vastaavana apuna. Yli puolet vastaajista (54,8 %) oli sitä mieltä, että työkokemusta ei oteta riittävästi huomioon hyväksiluvuissa. Valtaosan (91,7 %) mielestä työtehtävistä pitäisi saada projektiopintoviikkoja, mikäli työtehtävät vastaavat jotakin oppiainetta.

Taulukko 1. Työkokemuksen huomioonottaminen (N 84).

Otetaanko koulutusohjelmaan liittyvä työkokemus tarpeeksi huomioon hyväksiluvuissa?	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Kyllä	17	20,2
Ei	46	54,8
En osaa sanoa	21	25,0

Taulukko 2. Projektiopintoviikkoja työkokemuksesta (N 84).

Pitäisikö työtehtävistä saada projektiopintoviikkoja, mikäli työtehtävät vastaavat jotakin oppiainetta?	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Kyllä	77	91,7
Ei	6	7,1
Puuttuu	1	1,2

Mikäli lähtökohtataidot, kuten kielitaito tai matemaattiset taidot, olivat hyvät, ne koettiin resursseiksi. Puutteelliset lähtökohtataidot sen sijaan saattavat vaikeuttaa opiskelua. Opiskelijoista suuri osa (78,5 %) koki kielitaitonsa olleen riittävä opiskelun alkaessa, matemaattiset taitonsa koki riittäviksi opiskelun alussa 58,4 % vastaajista. Tietotekniset taidot koettiin riittäviksi (78,8 %) ja samalla myös tärkeiksi. Yksimielisyys väittämän 'Tietotekniset taidot ovat olennainen osa opiskelua' kanssa oli ilmeinen (96,4 %).

Hyvä opiskeluilmapiiri on keskeinen opiskelua edistävä tekijä, tästä 91,7 % vastaajista oli täysin tai jonkin verran samaa mieltä. Paitsi opiskelijat, myös opettajat vaikuttavat kokonaisuuteen keskeisinä resursseina.

Taulukosta 3 havaitaan, että opiskelijoista 46,4 % on sitä mieltä, että opettajien opetustaidossa on puutteita. Kuitenkin yli puolet vastaajista (53,6 %) on sitä mieltä, että opettajien opetustaito on asianmukaista. Avovastauksissa on suoria kiitoksia joillekin opettajille, mutta myös kritiikkiä esiintyy. Opettajien käyttämät opetusmenetelmät tukivat 64,2 % mielestä heidän oppimistaan.

Taulukko 3. Opettajien opetustaidot (N 84).

Opettajien opetustaito on asianmukaista.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	3	3,6
Jonkin verran eri mieltä	36	42,9
Jonkin verran samaa mieltä	35	41,7
Täysin samaa mieltä	10	11,9
Ei mielipidettä	0	0

Yhteenvedona oppimis- ja opetusresursseista voidaan päätellä, että

- valtaosa opiskelijoista kävi työssä, osa hoiti lapsia ja opiskeli iltaisin. Voidaan päätellä, että kaikki erilaiset toimet veivät osaltaan voimia ja kavensivat voimavaroja opiskelulta,
- opiskelijat toivoivat runsaampaa hyväksilukemista aikaisempien opintojen ja työsuoritusten perusteella – tai ainakin sitä, että voisivat suorittaa jotakin yksilöllisellä opiskelutavalla,
- opiskelijat kokivat lähtökohtansa oppimiseen ja opiskeluun pääosin hyväksi; kieli- ja tietotekniset taidot olivat hallussa, yli kolmasosa koki kuitenkin matemaattiset taitonsa ainakin jossain määrin puutteellisiksi,
- tietotekniset taidot koettiin tärkeiksi myös opiskelussa,
- opiskelijoiden käsitysten mukaan hyvä opiskeluilmapiiri on tärkeä,
- opettajien opetustaidon asianmukaisuutta kritisoitiin, mutta toisaalta asianmukaisena sitä piti 53,6 % vastaajista. Opettajien opetusmenetelmien käyttö tuki opiskelijoiden oppimista.

3.2.2 *Opiskelun tavoitteet*

Tavoitteiden asettaminen näkyi opintoviikkomäärien suorittamisessa, poissaoloissa ja opiskelun sujuvuuden arvioinnissa. Tavoitteellisuudesta kertoivat myös koulutukseen hakeutumisen syyt, opintojen suunnitteluavun kokeminen sekä oman etenemisen vuosisuunnitelman tekeminen sekä raportointivastuu opetushenkilöstölle.

Poissaolevana opiskelijana ilmoitti olleensa 11,9 % vastaajista (N 84), lukukausien määrä vaihteli yhdestä viiteen. Opinnot sujuivat hyvin tai kohtalaisesti 86,9 % mielestä. Opintojen heikosta sujuvuudesta kertoi 13,1 % vastaajista.

Aikanaan Tampereen ammattikorkeakouluun hakeutumisen perusteeksi vastanneista (N 40) merkittiin tutkinnon (19 %), lisäosaamisen (14,3 %) ja alan vaihdon (11,9 %). Huomio kiinnittyi poikkeuksellisen suureen vastaamattomien määrään, joka oli tässä kysymyksessä peräti 52,4 %.

Taulukosta 4 (seuraavalla sivulla) nähdään, että 47,6 % vastaajista oli täysin tai jonkin verran eri mieltä väittämän 'Saan riittävästi apua opiskelun suunnitteluun' kanssa.

Taulukko 4. Avun saanti opiskelun suunnitteluun (N 84).

Saan riittävästi apua opiskelun suunnitteluun	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	9	10,7
Jonkin verran eri mieltä	31	36,9
Jonkin verran samaa mieltä	32	38,1
Täysin samaa mieltä	11	13,1
Ei mielipidettä	0	0
Puuttuu	1	1,2

Taulukosta 5 voidaan nähdä vuosisuunnitelman tärkeys, sillä 77,9 % vastaajista oli samaa mieltä väittämän ' Oman opiskelun etenemisen vuosisuunnitelma auttaa vastuullisuuteen opiskelussa' kanssa.

Taulukko 5. Opiskelun vuosisuunnitelman tarjoama apu opiskeluun (N 84).

Oman opiskelun etenemisen vuosisuunnitelma auttaa vastuullisuuteen opiskelussa.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	1	1,2
Jonkin verran eri mieltä	6	7,1
Jonkin verran samaa mieltä	36	42,9
Täysin samaa mieltä	35	41,7
Ei mielipidettä	6	7,1

Vastaajista 78,6 % oli täysin tai jonkin verran samaa mieltä taulukossa 6 esitetyn väittämän 'Oppimistavoitteiden sopiminen opetushenkilökunnan kanssa auttaa ymmärtämään, mitä tulee oppia ja miten' kanssa. Väittäjä 'Opintojen etenemisen valvonta kuuluu opiskelijalle, mutta hänen tulee raportoida se ohjaajalleen' tuotti vähän alhaisemman tuloksen 68,0 % (N 84).

Taulukko 6. Oppimistavoitteista sopiminen (N 84).

Oppimistavoitteiden sopiminen opetushenkilökunnan kanssa auttaa ymmärtämään, mitä tulee oppia ja miten.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	0	0
Jonkin verran eri mieltä	13	15,5
Jonkin verran samaa mieltä	45	53,6
Täysin samaa mieltä	21	25,0
Ei mielipidettä	5	6,0

Yhteenvedona tavoitteiden asettamisesta voidaan päätellä, että

- 44 opiskelijaa ei osannut tai halunnut vastata kysymykseen, miksi on hakeutunut opiskelemaan Tampereen ammattikorkeakouluun,
- opiskelunsa sujuvuuden heikoksi arvioineiden osuus on suurempi (13,1 %) kuin poissaolleiden (11,9 %),
- apua opiskelunsa suunnitteluun koki tarvitsevana 47,6 % vastaajista.
- vuosisuunnitelman tärkeys ja oppimistavoitteista sopiminen opetushenkilökunnan kanssa koettiin lähes yhtä tärkeiksi

3.2.3 Opiskelun organisointi opetussuunnitelmassa

Opiskelijoiden organisointiin liitettiin opiskelijoiden käsitykset opiskeluajan riittävyydestä, opetuksen alkamisajankohdasta, intensiiviopintojaksojen käytöstä, työmäärästä opintoviikkoa kohden, eri koulutusohjelmien opetuksen eriyttämisestä ja tutkinnon suoritusajasta.

Taulukosta 7 havaitaan, että 76,2 % vastaajista kokee itsellään olevan riittämättömästi aikaa opiskeluun. Opiskelun ajoituksesta kysyttäessä opiskelun voisi aloittaa klo 16.00 aina tai toisinaan 51,2 % mielestä, mutta 22,6 % vastaajista oli sitä mieltä, että iltaopintojaksoja ei voi aloittaa vielä klo 16.00.

Taulukko 7. Opiskeluajan riittävyys (N 84).

Minulla on riittävästi aikaa opiskelulleni	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	26	31,0
Jonkin verran eri mieltä	38	45,2
Jonkin verran samaa mieltä	13	15,5
Täysin samaa mieltä	6	7,1
Ei mielipidettä	1	1,2

Taulukon 8 perusteella käy ilmi, että yli puolet vastaajista voisi osallistua intensiiviopintojaksoille ainakin kerran kuukaudessa (56,0 %).

Taulukko 8. Mahdollisuus osallistua intensiiviopintojaksoille (N 84).

Mahdollisuus osallistua intensiiviopintojaksoille.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Joka viikonloppu	9	10,7
Joka toinen viikonloppu	15	17,9
Kerran kuukaudessa	23	27,4
Joka toinen kuukausi	7	8,3
Harvemmin	22	26,2
Ei koskaan	8	9,5

Taulukosta 9 voidaan nähdä, että liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintokokonaisuuksien eriyttämistä kannattaa 41,0 % vastaajista ja sitä vastaan on 32,5 %. Huomattavaa on, että 16 opiskelijaa ei ole osannut tai halunnut vastata kysymykseen.

Taulukko 9. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintokokonaisuuksien eriyttäminen toisistaan (N 84).

Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintokokonaisuuksia pitäisi eriyttää toisistaan.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	11	13,1
Jonkin verran eri mieltä	16	19,0
Jonkin verran samaa mieltä	20	23,8
Täysin samaa mieltä	21	25,0
Ei mielipidettä	11	17,9
Puuttuu	1	1,2

Taulukosta 10 käy ilmi, että vastaajista suuren osan (77,4 %) mukaan opintojaksojen työmäärä ei vastaa opintoviikkojen määrää. Kysymyksestä ei kuitenkaan selviä, pidetäänkö työmäärää liian suurena vai pienenä. Sen sijaan avovastauksista käy ilmi, että suorituksia vaaditaan suhteettomasti saataviin opintoviikkomääriin nähden.

Taulukko 10. Opintojaksojen työmäärän ja opintoviikkomäärän vastaavuus (N 84).

Opintojaksoista saatavat opintoviikkomäärät vastaavat opintojaksojen teettämää työmäärää	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	22	26,2
Jonkin verran eri mieltä	43	51,2
Jonkin verran samaa mieltä	14	16,7
Täysin samaa mieltä	3	3,6
Ei mielipidettä	2	2,4

Kuten taulukosta 11 havaitaan, valtaosa iltaopiskelijoista (67,9 %) pitää tradenomin tutkinnon suorittamista 3,5 vuodessa vaikeana. Vastaavasti he ehdottavat, että iltaopiskelijoilla pitäisi olla pidempi aika tutkinnon suorittamiseen kuin päiväopiskelijoilla (70,0 %).

Taulukko 11. Tutkinnon suorittamisaika iltaopiskelijana (N 84).

Iltaopiskelija ehtii suorittaa tradenomin tutkinnon 3,5 vuodessa.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	28	33,3
Jonkin verran eri mieltä	29	34,5
Jonkin verran samaa mieltä	18	21,4
Täysin samaa mieltä	8	9,5
Ei mielipidettä	1	1,2

Yhteenvedona koulutuksen ja opetuksen organisoinnista voidaan päätellä, että

- opiskelijat kokevat, ettei heille jää tarpeeksi aikaa opiskeluun,
- työssäkäynnin takia osalle opiskelijoista olisi mahdotonta aloittaa opiskelu jo kello 16.00,
- intensiivio-pintojaksot olisivat ilmeisesti monien opiskelijoiden kannattama vaihtoehto opiskelun suunnittelulle – myös avovastauksissa intensiivijaksoja esitetään vaihtoehtoisiksi tavoiksi suorittaa opintoja ja niiden avulla opiskelija voisi suunnitella yksilöllisesti opiskeluaan,
- opintokokonaisuuksien eriyttäminen jakoi mielipiteitä, kuitenkin 16 opiskelijaa ei ollut ilmaissut kantaansa asiaan – avovastauksissa eriyttämistä käsiteltiin tunteella ja kerrottiin turhiksikin koetuista opintojaksoista vaatien opintokokonaisuuksien eriyttämistä,
- melkoinen yksimielisyys tuli vastauksissa kysymykseen opintoviikoista ja työmäärästä, avovastauksista ilmeni, että opintojaksojen vaatimat työmäärät suhteessa opintoviikkomääriin olivat liian suuret,
- opiskelijoiden käsityksen mukaan tradenomin tutkinnon suoritus-aika pitäisi olla erilainen aikuis- ja nuorisosaasteen koulutuksessa, ja 3,5 vuotta koettiin riittämättömäksi ajaksi suorittaa tutkinto iltaopintoina.

3.2.4 Käytettävät opetusmenetelmät

Opiskelijoilta kysyttiin mielipiteitä opiskelijakeskeisistä opetusmenetelmistä, kuten luento-opetuksessakin käytetyistä oppimispäiväkirjoista, esseistä, portfolioista, projekteista, virtuaaliopiskelusta, tenttien suorittamisesta, tietopankeista, arvioinneista ja sosiaalisten taitojen kehittämisestä

Oppimispäiväkirjat koettiin vieraiksi opiskelun apuvälineinä: 58,3 % vastaajista ei käyttänyt niitä mielellään, 21,0 % kuitenkin ajatteli niistä olevan tukea opiskelulle. 16,7 % opiskelijoista jätti vastaamatta kysymykseen. Myönteisiä vastauksia (48,0 %) saatiin väittämään 'Oppimispäiväkirjat ovat oivallatun tiedon kirjaamista', 13 vastaajalla ei ollut mielipidettä asiasta (N 84).

Kysymys halukkuudesta kirjoittaa kirjaesseitä jakoi opiskelijoiden mielipiteet kahtia, 50,0 % opiskelijoista ei halunnut kirjoittaa kirjaesseitä. Kirjaesseiden sopivuus itselle opiskelussa sai jyrkemmän kielteisen vastaanoton: 53,6 % piti tapaa itselleen täysin tai jonkin verran sopimattomana. Sen sijaan väittämään 'kirjaesseiden teko auttaa teorian jäsentämisessä' vastasi myöntävästi 58,3 % vastaajista. Opiskelijoiden vastausten mukaan vertaisarviointia voitiin kehittää esimerkiksi arvioimalla toisen opiskelijan esseen 60,7 %. Tästä eri mieltä oli 32,1 % ja mielipidettä asiasta ei ollut kuudella opiskelijalla (N 84). Portfolion käytöstä ei ollut mielipidettä 11,9 % opiskelijoista, mutta sen avusta itsearviointiin ja tiedon sisäistämiseen arvioi apua olevan 72,6 % vastaajista.

Vastaajat hyväksyivät taulukossa 12 esitetyn väittämän projektiopintojen mielisuudesta 58,3 %:sti. Yhteistyötaitojen koettiin kehittyvän projektiopintoja tekemällä (67,0 %). Se, tekeekö opiskelija mielellään projektiopintoja, jakoi vastaukset siten, että 48,9 % vastaajista piti niitä itselleen sopivana opiskelutapana. Kuitenkaan 13,1 %:lla ei ollut mielipidettä tästä väittämästä.

Taulukko 12. Projektiopintojen mielisuus (N 84).

Teen mielelläni projektiopintoja.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	7	8,3
Jonkin verran eri mieltä	20	23,8
Jonkin verran samaa mieltä	31	36,9
Täysin samaa mieltä	18	21,4
Ei mielipidettä	8	9,5

Vastaajista 67,9 % voi suorittaa opintoihin kuuluvan harjoittelun työpaikallaan, mutta 22,6 % ei voinut ilmeisesti nykyisen työnsä harjoitteluksi soveltumattomuuden vuoksi. Vastaajista 7 ei ollut lainkaan työssä.

Opiskelijat pitivät harjoitustöitä 88,2 %:sti kehittävinä teorian ja käytännön integroijina, kuten taulukosta 13 nähdään.

Taulukko 13. Harjoitustyöt teorian ja käytännön yhdistäjinä (N 84).

Harjoitustyöt kehittävät teorian ja käytännön integrointia.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	2	2,4
Jonkin verran eri mieltä	7	8,3
Jonkin verran samaa mieltä	41	48,3
Täysin samaa mieltä	33	39,3
Ei mielipidettä	1	1,2

Taulukossa 14 esitetyn väittämän virtuaalioppimisen itsenäistä opiskelua ja tiedonhankintaa kehittävästä vaikutuksesta kanssa samaa tai jonkin verran samaa mieltä oli 70,3 % vastanneista opiskelijoista. Virtuaaliopiskelusta piti 58,3 % vastaajista, ja 50,0 % oli sitä mieltä, että virtuaaliopiskelu sopii hänelle itselleen.

Taulukko 14. Virtuaalioppiminen itsenäisen opiskelun ja tiedonhankinnan kehittäjänä (N 84).

Virtuaalioppiminen kehittää itsenäistä opiskelua ja tiedonhankintaa.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	2	2,4
Jonkin verran eri mieltä	15	17,9
Jonkin verran samaa mieltä	32	27,4
Täysin samaa mieltä	36	42,9
Ei mielipidettä	8	9,5

Kirjallisten tenttien suorittamisen katsottiin kehittävän systemaattista ajattelua (78,6 %). Suullisten tenttien ajateltiin kehittävän ajattelun ja argumentoinnin taitoja (60,7 %), tässä väittämässä oli kuitenkin suurin 'ei mielipidettä' – vastanneiden osuus (15,5 %). Ryhmätentin arveli sopivan itselleen 51,2 % vastaajista.

Taulukosta 15 nähdään, että yhdessä pohtiminen auttaa ja kehittää tiimityötaitoja 89,3 % mielestä. 73,8 % vastanneista opiskelijoista oli sitä mieltä, että palautteen antaminen ryhmässä kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitoja.

Taulukko 15. Tiimityötaitojen kehittäminen (N 84).

Tiimityötaitoja voi kehittää esim. pohtimalla yhdessä strategisia ratkaisuja ajankohtaiseen pulmaan.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	1	1,2
Jonkin verran eri mieltä	5	6,0
Jonkin verran samaa mieltä	47	56,0
Täysin samaa mieltä	28	33,3
Ei mielipidettä	3	3,6

Moduuliperusteiseen opiskeluun liittyviä kysymyksiä oli useita. Taulukon 16 väittämää opetuksen suuntaamisesta moduuliperusteiseen opiskeluun kannattaa 78,6 % vastaajista. Moduulien tulisi koostua toisiinsa kytköksissä olevista opintokokonaisuuksista (85,7 %) ja limittyä saumattomasti toisiinsa (67,9 %). Tehokkaana moduuliopiskelua piti 56,0 % vastaajista.

Taulukko 16. Opintojaksopohjaisuudesta moduulipohjaisuuteen (N 84).

Opetusta pitäisi suunnata nykyisestä opintojaksopohjaisesta opiskelusta enemmän moduuliperusteiseen opiskeluun.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	3	3,6
Jonkin verran eri mieltä	12	14,3
Jonkin verran samaa mieltä	42	50
Täysin samaa mieltä	24	28,6
Ei mielipidettä	3	3,6

Kaiken kaikkiaan uudemmat, opiskelijakeskeiset ja itseopiskelua tukevat opetusmenetelmät saivat valtaosaltaan kannatusta aikuisopiskelijoiden vastausten perusteella ja näin ollen niitä on syytä lisätä. Kuitenkin jotkut opetusmuodot vaikuttivat vieraille ja opiskelijat tarvitsevat ohjausta niiden käyttöön, jotta oppiminen ja opetus koettaisiin mielekkäänä ja oppimistavoitteita tukevana.

Yhteenvedonä käytettävistä opetusmenetelmistä voidaan päätellä, että

- oppimispäiväkirjat olivat ilmeisesti vieras ja kokeilematon oppimisen muoto, koska valtaosa vastanneista (58,5 %) ei niitä halunnut käyttää, tai heillä ei ollut niistä mielipidettä (16,7 %),
- samansuuntaisia olivat vastaukset myös kirjaesseiden käytöstä oppimisessa, kuitenkin kirjaesseiden käytön arvioitiin auttavan teorian jäsentämisessä (55,3 %) sekä suuri osa (60,7 %) ajatteli esseiden käyttöä vertaisarvioinnissa hyväksi kehittämisen välineeksi,
- portfolion käyttöä arvioitiin samoin hyväksi itsearvioinnin ja tiedon sisäistämisen välineeksi (72,6 % vastaajista),
- projektiopinnot kehittivät vastaajien mukaan yhteistyötaitoja (67,0 %),
- valtaosa (88,2 %) opiskelijoista piti harjoitustöitä kehittävinä käytännön ja teorian integroijina, tämä vaikuttaa siltä, että kyseessä on tuttu ja hyväksi koettu opiskelumuoto,
- virtuaaliopiskelun arvioitiin kehittävästä oppimista (70,3 %),
- tenttien suorittaminen näytti olevan tuttua, mieluiten suoritettiin kirjallisia tenttejä, mutta myös suullisia ja ryhmätenttejä,
- tiimityötaitojen todettiin (89,3 %) kehittyvän pohdintojen ja yhteistyön kautta,
- moduuliopetus koettiin tehokkaaksi tavaksi oppia (56,0 %), kokonaisuuksien hallintaa auttaisivat mielekkäät ja toisiinsa kytkeytyvät moduulit (85,7 %).

3.2.5 Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien erot

Taulukosta 19 (seuraavalla sivulla) nähdään, että vastaajien pohjakoulutustausta oli melko samanlainen sekä liiketalouden että tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa. Molemmissa koulutusohjelmissä painopiste oli opistoasteen tai ammatillisen korkeastaasteen tutkinnoissa, seuraavalla sijalla olivat ylioppilastutkinnoilla sisään hakeneet. Liiketaloudessa oli sen sijaan huomattavasti enemmän ammatillisen kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneita (18,4 %) kuin tietojenkäsittelyssä (3,0 %).

Taulukko 19. Opiskelijakyselyyn vastanneiden pohjakoulutustausta eriteltynä koulutusohjelman mukaan (N = vastaajien määrä).

	Millä koulutuksella olet hakeutunut opiskelemaan TAMKiin?							
	Ylioppilas		Ammatillinen 3-vuotinen perustutkinto		Opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto		Muu	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	13	26,5	9	18,4	21	42,9	6	12,2
Tietojenkäsittely	12	36,4	1	3,0	18	54,5	2	6,1

Taulukon 20 mukaan työelämässä opiskelijoista oli melko suuri osa, työssäkävien liiketalouden opiskelijoiden prosentuaalinen osuus oli hieman suurempi kuin tietojenkäsittelyn.

Taulukko 20. Oppilaskyselyyn vastanneiden työssäkäynti eriteltynä koulutusohjelman mukaan (N = vastaajien määrä).

	Oletko työssä opiskelun ohella?			
	Kyllä		Ei	
	N	%	N	%
Liiketalous	45	91,8	4	8,2
Tietojenkäsittely	30	85,7	5	14,3

Moduuleista oltiin kiinnostuneita, kuten taulukosta 21 (seuraavalla sivulla) käy ilmi. Opintojen muuttuminen opintojaksopohjaisuudesta moduuliperustaiseksi sai suuremman kannatuksen liiketalouden opiskelijoiden keskuudessa (85,7 %). Lisäksi liiketalouden opiskelijoiden mielestä moduulien tulisi koostua toisiinsa läheisesti kytköksissä olevista opintojaksoista (89,9 %). Sen sijaan tietojenkäsittelyn opiskelijat ilmaisivat mielipiteensä vahvemmin kysyttäessä moduulien saumatonta limittymistä toisiinsa (77,1 %).

Taulukko 21. Moduulit (N = vastaajien määrä).

	Opetusta pitäisi suunnata nykyisestä opintojaksopohjaisesta opiskelusta enemmän moduuliperusteiseen opiskeluun						Moduulien tulisi koostua toisiinsa läheisesti kytköksissä olevista kursseista.						Eri moduulien tulisi limittyä saumattomasti toisiinsa.					
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mieli-pidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mieli-pidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mieli-pidettä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	6	12,2	42	85,7	1	2,0	3	6,1	44	89,8	2	4,1	11	22,4	30	61,2	8	16,3
Tietojenkäsittely	9	25,7	24	68,6	2	5,7	5	14,3	28	80,0	5	5,7	4	11,4	27	77,1	4	11,4

Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien eriyttäminen toisistaan jakoi mielipiteet selvästi (taulukko 22). Liiketalouden opiskelijoilla ei ollut selkeää mielihpidettä asiasta, kun taas tietojenkäsittelyn opiskelijat kannattivat vahvasti opintokokonaisuuksien eriyttämistä. Tällä hetkellä opetus on järjestetty niin, että tietojenkäsittelyn opintoihin liittyy pakollisina perusopintoina jonkin verran liiketalouden opintoja. Tietojenkäsittelyn perusopinnoissa ei kuitenkaan juuri liiketalouden opiskelijoita näy, joten tietojenkäsittelyn opiskelijat saattavat ehkä kokea "jäävnsä jalkoihin" liiketalouden perusopintojaksolla.

Taulukko 22. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien eriyttäminen toisistaan (N = vastaajien määrä).

	Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintokokonaisuuksia pitäisi eriyttää enemmän toisistaan.					
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mieli-pidettä	
	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	19	39,6	16	33,3	13	27,1
Tietojenkäsittely	8	22,9	25	71,4	2	5,7

Taulukosta 23 voidaan havaita kuinka erilaiset oppimismuodot kiinnostavat eri tavalla liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoita. Kirjaesseet jakoivat jonkin verran mielipiteitä. Liiketalouden opiskelijat olivat niistä kiinnostuneita, kun taas tietojenkäsittelyn opiskelijat eivät niinkään. Projektioinnot sen sijaan kiinnostivat molempien koulutusohjelmien opiskelijoita lähes yhtäläillä ja ne koettiin itselle sopivaksi tavaksi opiskella. Virtuaaliopinnot olivat suositumpia tietojenkäsittelyn kuin liiketalouden opiskelijoiden keskuudessa.

Taulukko 23. Kirjaesseet, projektioinnit ja virtuaaliopinnot (N = vastaajien määrä).

	Haluan kirjoittaa kirjaesseitä.						Teen mielelläni projektiointoja.						Pidän virtuaaliopinnoista (WebCT, R5 Generation, Virtuaali-AMK).					
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielihpidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielihpidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielihpidettä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	20	40,8	28	57,1	1	2,0	16	32,7	27	55,1	6	12,2	17	34,7	24	49,0	8	16,3
Tietojenkäsittely	22	62,9	10	28,6	3	8,6	11	31,4	22	62,9	2	5,7	8	22,9	25	71,4	2	5,7

Kysyttäessä ottaako TAMK aikaisemman osaamisen huomioon esim. hyväksiluvuissa, vastaukset vaihtelivat koulutusohjelmittain: tietojenkäsittelyn opiskelijoiden mielestä aiempi osaaminen otetaan huomioon melko hyvin, mutta liiketalouden opiskelijoiden mielestä ei. Opettajien opetustaito jakoi niinkään mielipiteet liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opiskelijoiden kesken. Tietojenkäsittelyn opiskelijoiden puolella luottamus opettajien asianmukaiseen opetustaitoon ja oppimista tukeviin opetusmenetelmin oli vahvempi kuin liiketalouden opiskelijoiden. (Taulukko 24 seuraavalla sivulla.)

Taulukko 24. Aikaisempi osaaminen, opettajien opetustaito ja käytetyt opetusmenetelmät.

	TAMK tunnustaa aikaisemman osaamiseni (hyväksiluvut).						Opettajien opetustaito on asianmukaista.						Käytetyt opetusmenetelmät tukevat oppimistani.					
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	26	53,1	19	38,8	4	8,2	28	57,1	21	42,9	0	0	21	43,8	26	54,2	1	2,1
Tietojenkäsittely	15	42,9	18	51,4	2	5,7	11	31,4	24	68,6	0	0	7	20,0	28	80,0	0	0

Taulukosta 25 nähdään, että aikakysymykset tuottivat melko yksiselitteisiä tuloksia. Väitteen 'Minulla on riittävästi aikaa opiskelulleni' kanssa liiketalouden puolella oltiin jonkin verran enemmän eri mieltä kuin tietojenkäsittelyn puolella. Sekä liiketalouden että tietojenkäsittelyn opiskelijoista suuri osa oli sitä mieltä, että tradenomin tutkintoa ei ehdi suorittaa kolmessa ja puolessa vuodessa. Valtaosa sekä liiketalouden että tietojenkäsittelyn opiskelijoista toivoi iltaopiskelijalle mahdollisuutta pitempään tutkinnonsuoritusajaksi kuin päiväopiskelijalle.

Taulukko 25. Aikakysymykset.

	Minulla on riittävästi aikaa opiskelulleni.						Iltaopiskelija ehtii suorittaa tradenomin tutkinnon 3,5 vuodessa.						Iltaopiskelijoille pitäisi antaa pidempi aika tutkinnon suorittamiseen kuin päiväopiskelijoille.					
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä		Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	40	81,6	8	16,3	1	2,0	30	61,2	18	36,7	1	2,0	9	18,4	38	77,6	2	4,1
Tietojenkäsittely	24	68,6	11	31,4	0	0	27	77,1	8	22,9	0	0	3	8,6	32	91,4	0	0

Taulukosta 26 käy ilmi, että kysymyksen 'Opintojaksoista saatavat opintoviikkomäärät vastaavat opintojaksojen teettämää työmäärää' kanssa sekä liiketalouden että tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien opiskelijat olivat suurimmaksi osaksi eri mieltä. Liiketalouden opiskelijat tosin kokivat opintojaksojen teettämän työmäärän suhteessa opintoviikkoihin jonkin verran kohtuullisempaan kuin tietojenkäsittelyn opiskelijat.

Taulukko 26. Saatujen opintoviikkojen suhde tehtyyn työmäärään.

Opintojaksoista saatavat opintoviikkomäärät vastaavat opintojaksojen teettämää työmäärää.						
	Täysin tai jonkin verran eri mieltä		Täysin tai jonkin verran samaa mieltä		Ei mielipidettä	
	N	%	N	%	N	%
Liiketalous	36	73,5	12	24,5	1	2,0
Tietojenkäsittely	29	82,9	5	14,3	1	2,9

Yhteenvedona liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien vertailusta voidaan sanoa, että

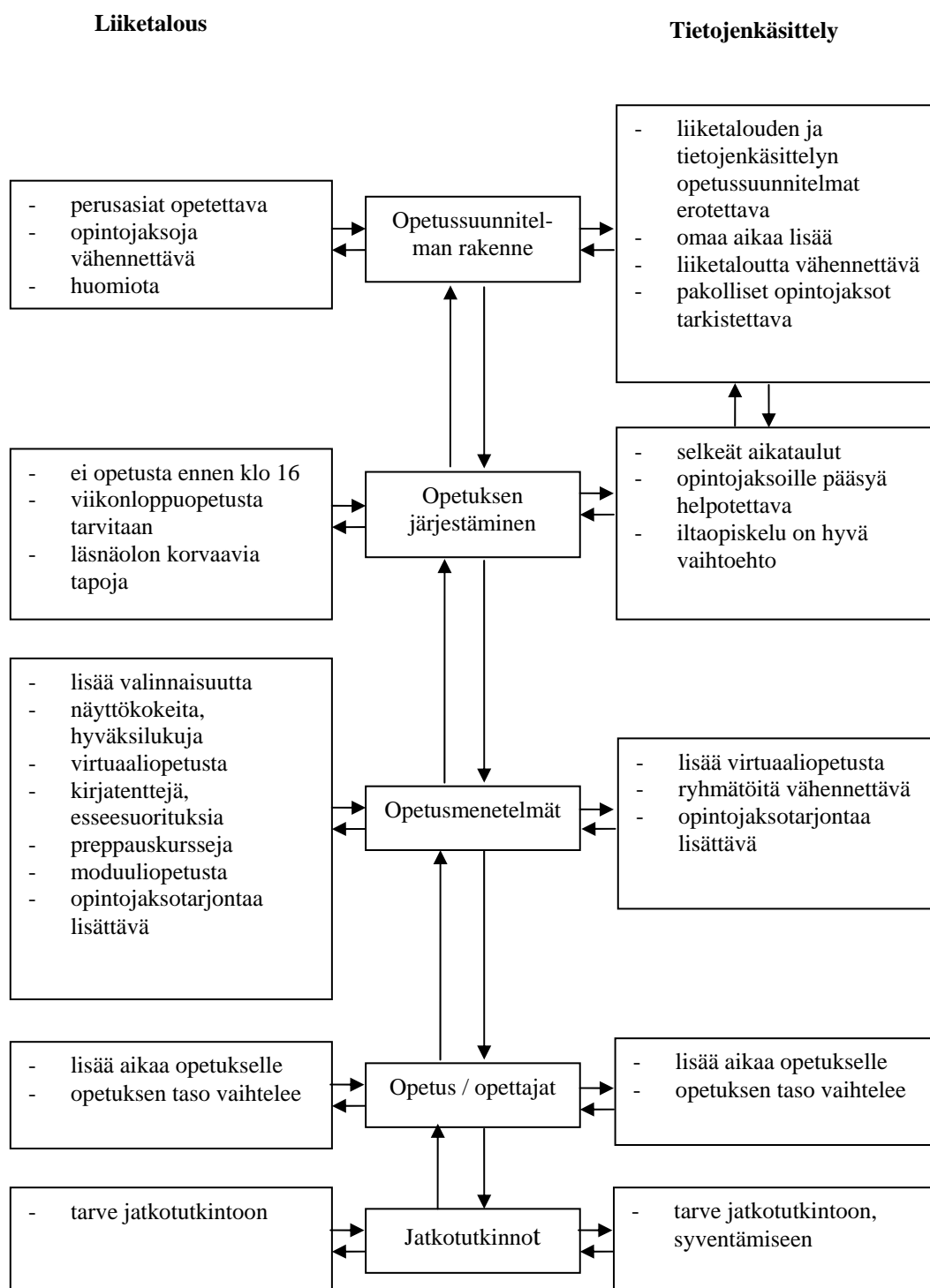
- tietojenkäsittelyn koulutusohjelmaan hakeutuneissa on hieman enemmän ylioppilaita kuin liiketalouden koulutusohjelmaan hakeutuneissa,
- liiketalouden opiskelijat olivat kiinnostuneempia moduuliperustaisesta opiskelusta,
- tietojenkäsittelyn opiskelijat toivovat selkeästi koulutusohjelmien eriyttämistä,
- virtuaaliopiskelu on suositumpaa tietojenkäsittelyn puolella,
- liiketalouden opiskelijoiden mielestä aikaisempaa osaamista ei oteta huomioon tarpeeksi esimerkiksi hyväksiluvuissa,
- liiketalouden opiskelijat kokivat vahvasti, että heillä ei ole riittävästi aikaa opiskelulle,
- kummankin koulutusohjelman opiskelijat olivat sitä mieltä, että iltapäiväopiskelijoille pitäisi antaa pidempi aika tutkinnon suorittamiseen kuin päiväopiskelijoille.

3.2.6 Mielipiteet TAMK Liiketalouden opetussuunnitelman kehittämisestä

Ajatuksia aikuiskoulutuksen kehittämisestä oli avovastauksiin kirjoittanut yhteensä 34 opiskelijaa, joista 20 opiskeli liiketalouden ja 14 tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa. Aineistoa kertyi yhdeksän konekirjoitussivua.

Aineisto luettiin useaan kertaan, jonka jälkeen siitä jaettiin sisällön erittelyn mukaisesti luokkiin. Yliviivauskynällä merkittiin keskeiset ehdotukset ja

kehittämissideat, jonka jälkeen ne ryhmiteltiin (Syrjälä ym. 1996). Kuvioon 2 on koottu opiskelijoiden avovastauksina kirjoittamat mielipiteet aikuiskoulutuksen kehittämisestä.

Kuvio 2. Opiskelijoiden avovastauksina kirjoittamat mielipiteet aikuiskoulutuksen kehittämisestä.

Avovastausten analysoinnissa käsitellään ensin liiketalouden koulutusohjelman ja sitten tietojenkäsittelyn koulutusohjelman vastaukset. Kustakin ryhmästä esitetään autenttisia lainauksia luotettavuuden varmentamiseksi. Lopuksi tarkastelleen keskeisiä esitettyjä tuloksia.

Liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoiden mielipiteet koulutuksen kehittämistä

Opetussuunnitelman rakenteesta liiketalouden koulutusohjelman opiskelijat olivat sitä mieltä, että opintojaksoja saisi olla vähemmän ja ne pitäisi opiskella perusteellisemmin. Heidän mielestään perusasiat tulisi ensin opiskella ja opettaa kunnolla, jotta olisi mahdollista oppia kokonaisuuksia.

"Esim. markkinoinnissa voisi käsitellä strategioita, niiden toteuttamista ja onnistumisen mittaamista samassa jaksossa, jotta syntyisi parempi kuva kokonaisuudesta."

"opetusohjelma on ollut liian tiivis ja omituisesti koottu; kaikki matemaattiset aineet laitetaan samaan jaksoon ja vastaavasti paljon kirjallisia töitä vaativat samaan jaksoon... "

"vähemmän kursseja / periodi ja päästä niistä heti läpi... "

Opetuksen järjestäminen kirvoitti mielipiteen, että opiskelua ei voi aloittaa ennen kello 16, koska suuri osa opiskelijoista oli työssäkäyviä. Sen sijaan viikonloppuopetus oli liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoiden mielestä hyvä vaihtoehto, he ehdottivat suoritustavaksi esimerkiksi intensiiviluentoja ja tenttiä. Lisäksi läsnäolovelvollisuus tulisi heidän mielestään poistaa ja kehittää korvaavia järjestelmiä.

"Paikallaolopakot ovat täysin turhia. Jokainen vastaa itse omasta oppimisestaan ja kantaa vastuun. Ainakin pitäisi olla mahdollisuus korvata... "

"EHDOTTOMASTI viikonloppuopetusta ... tavoitteelliselle perheelliselle opiskelijalle välttämätön opintomuoto... "

Koulutuksen suorittamisen aikaa pidettiin lyhyenä ja koulutusajan lisäämistä ehdotettiin. Opiskelijat mainitsivat, että opetus ja opiskelu on tiivistä, tiukkaa ja työlästä ja heidän mielestään mahdollisuutta poissaoloon, opiskelutauon pitoon tulisi lisätä. Tällä hetkellä iltaopiskelijat eivät voi olla poissaolevana opiskelijana lainkaan.

"pituuteen lisäystä ... tuntuu liian raskaalta työn ohessa."

"Mahdollisuus opiskella kauemmin... "

Opetusmenetelmät herättivät paljon ajatuksia. Liiketalouden koulutusohjelman opiskelijat toivoivat erilaisia suoritustapoja, valintoja ja vaihtoehtoja yksilöllisesti. Opiskelijat toivoivat virtuaaliopetusta myös pakollisiin opintojaksoihin, jotta todellinen valinnan mahdollisuus toteutuisi, sekä lisää kirjattenttejä ja esseesuorituksia. Lisäksi toivottiin näyttökokeita työssäoppimisen todisteeksi ja aikaisempien suoritusten hyväksilukujen tarkentamista. Ryhmätöiden purkuun haluttiin lisää aikaa, jotta tuotetun työn tuloksia voisi jakaa paremmin sekä toivottiin preppauskursseja esimerkiksi matematiikasta ja kielistä. Moduuliopetus sai kannatusta liiketalouden koulutusohjelman opiskelijoiden keskuudessa.

"Ryhmätöiden määrää tulee iltaopiskelussa vähentää ... on tuskallisen vaikea löytää yhteistä aikaa johonkin työhön..."

"Moduulipohjaisessa opetuksessa tulisi kiinnittää huomio siihen, että jokainen saa perusteoriatiedon."

"...esitetyt moduulit kuulostivat loistavilta vaihtoehdoilta."

"...mahdollisuus suorittaa opintojakso vaikkapa kirjaesseinä."

"Virtuaali- on hyvä tapa opiskella."

Opetuksen tavasta ja tasosta opiskelijat olivat melko yksimielisiä. Heidän mukaansa opettajilla on liian vähän aikaa opettaa ja että opettajien opetuksen taso ja opetustaidot vaihtelivat.

"...oli liian vähän aikaa opettajilla opettaa omaa ainettansa, vaikka halua heiltä kyllä löytyi."

"Opettajien taso on vaihdellut kohtuuttoman paljon."

Liiketalouden koulutusohjelman opiskelijat toivoivat mahdollisuutta suorittaa jatkotutkinto.

"Toivottavasti pian saamme jatkotutkinnon liiketaloudelle ja etenkin taloushallinnon opinnoille."

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opiskelijoiden mielipiteet koulutuksen kehittämistä

Tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opiskelijat olivat sitä mieltä, että liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmat tulee erottaa toisistaan ja liiketalouden perusopintoja tulisi vähentää tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa. Opiskelijoiden mielestä pakolliset opinnot tulisi tarkistaa ja pakollisia opintoja voisi siirtää valinnaisiin opintoihin.

*"... on aivan liiaksi liiketalouden opintoja ...
suuntaavia opintoja pitää olla enemmän ja nyt
pakollisia peruskursseja muuttaa valinnaisiksi... "*
"... pakollisia perusopintoja pitäisi tarkistaa."
*"... tärkeisiin aineisiin jää aikaa todella vähän, kuten
hypermedia, ohjelmointi, tietokannat... "*

Opetuksen järjestämisestä tietojenkäsittelyn opiskelijat olivat sitä mieltä, että opintojaksoille pääsy on joskus vaikeaa, mutta koulutusmahdollisuutena iltaopinnot olivat hyvä ratkaisu. Lisäksi opintojaksojen selkeät aikataulut ja vaatimustason ilmoittaminen auttavat opiskelijoiden mielestä opiskelussa ja sen suunnittelussa.

*"kursseille ei tahdo päästä, joko ne ovat päällekkäin
tai... on täysin väärin, että vanhoja opiskelijoita
sorsitaan... "*
*"... on erittäin hieno mahdollisuus saada työn ohella
akateeminen loppitutkinto. Arvostan TAMKin tapaa
yhdistää teoria ja käytäntö yhteen."*

Myös tietojenkäsittelyn koulutusohjelmassa opiskelevat olivat sitä mieltä, että 3,5 vuotta on liian lyhyt aika tutkinnon suorittamiseen.

"... hiukan enemmän opiskeluaikaa..."

Opetusmenetelmistä virtuaaliopetusta toivottiin laajemmaksi ja ryhmätöitä tulisi vähentää.

*"Ryhmätöiden määrää iltaopiskelussa pitäisi
vähentää."*
*"... jolloin opintojaksot voisi siirtää ... verkossa
tehtäviksi, kuten tietoturvan perusteet ,...
tietoliikenteen perusteet, projektinhallinta,
tietojärjestelmähankkeiden hallinta, tekijänoikeus ja
sopimukset tietotekniikkatuotteissa... "*

Opetuksen tapa ja taso kirvoittivat tietojenkäsittelyn opiskelijoilta samantapaisia viestejä kuin liiketalouden opiskelijoillakin. Tietojenkäsittelyn opiskelijat kertoivat, että opetuksen taso on vaihtelevaa ja opetukselle ei ole riittävästi aikaa.

*"Opetetaan todella epäpätevillä ja turhauttavilla
menetelmillä... "*
*"... opettajien taso vaihtelee aivan liian paljon ...
opettajat jopa kuvittelevat, että ei aikuisopiskelijoita
tarvitse opettaa... "*

Myös tietojenkäsittelyn koulutusohjelman opiskelijat toivoivat jatko-tutkintomahdollisuutta.

"Tietojenkäsittelyn olisi hyvä saada joku 'syvemmälle' menevä jatkotutkinto."

Työelämässä tarvittavien tietojen arviointia tehtiin perusteellisemminkin:

"Työelämässä tarvitaan aika monipuolisia taitoja ja uusia tuotteita tulee jatkuvasti markkinoille. Kuitenkin selkeänä suuntauksena viimeisen reilun vuoden aikana on ollut, että tietoturvakysymykset ovat nousseet tärkeiksi viruksien yleistymisen ja kannettavien tietokoneiden käytön myötä. Siihen liittyen ammattikorkeakoulussa kannattaisi harkita virustorjuntaan & salaukseen liittyvien sovelluksien opettamista. Lisäksi olen havainnut, että työelämässä tarvitaan entistä enemmän ohjelmointitaitoja. Oma ehdotukseni on, että käyttöjärjestelmä ja ohjelmointikursseja voisi yhdistää, jolloin opiskelijoille voitaisiin tarjota mahdollisuus esimerkiksi Microsoftin aktiivihakemiston hallintaan liittyvien ohjelmien (scriptien / adm-templatien) koodaamiseen. Lisäksi Citrixin www-käyttöliittymää voi muokata: siihen liittyvää webbikoodaamista voisi johonkin kurssiin ympätä. Ajatuksenani olisi SAP Academyn tapainen kokonaisuus verkkokäyttöjärjestelmistä, verkkolaitteiden hallinnasta sekä esimerkiksi aktiivihakemiston hallinnasta scripteillä. Näin mielestäni pystyttäisiin tarjoamaan opiskelijoille mielekkäitä kokonaisuuksia, joissa voi laajasti käyttää koulun opettajien ammattitaitoa hyödyksi."

Yhteenvetona liiketalouden ja tietojenkäsittelyn koulutusohjelmien opiskelijoiden avovastauksista voidaan päätellä seuraavaa:

- suurimmat erot muodostuivat opetussuunnitelman rakenteen osa-alueella, jossa tietojenkäsittelyn opiskelijat ehdottivat selkeämpää eroa liiketalouden opintokokonaisuudesta sekä oman alan keskeisempää osuutta opetussuunnitelmassa ja pakollisten opintojaksojen tarkistusta,
- opetuksen järjestämisessä mielipiteet erosivat siten, että liiketalouden opiskelijat painottivat rakenteita, kun taas tietojenkäsittelyn opiskelijoiden ehdotukset kohdistuivat lähinnä opetuksen saamiseen ja suunnitteluun sekä aikuiskoulutusmahdollisuuden sopivuuteen,
- molemmissa koulutusohjelmissa opiskelevat pitivät koulutusaikaa aikuiskoulutuksessa lyhyenä,
- opetusmenetelmien osalta liiketalouden opiskelijat esittivät monia kehittämistarpeita tietojenkäsittelyn opiskelijoiden tyytyessä esittämään lisää virtuaaliopetusta ja vähentämään ryhmätöitä,
- mielipiteet opetuksen tavasta ja tasosta olivat samansuuntaisia, opettajien ajankäytön mahdollisuuksia ja opetuksen tasoa pidettiin vaihtelevana,
- molempien koulutusohjelmien opiskelijat ehdottivat jatkotutkintomahdollisuutta.

3.3 Tutkimustulosten vertailu aikaisempaan tietoon ja tutkimustuloksiin

3.3.1 Tampereen ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia

TAMK:n pedagogisen strategian luonnoksessa (Boedeker ym. 2004, 5) esitetään kahdeksan kohtaa ja tässä verrataan joidenkin strategiakohtien sisältöä opiskelijoiden vastauksiin. LUOLA-raportissa mainitut strategiakohtat esitetään kursivilla ja muu on tässä tutkimuksessa esiin tullutta tietoa.

Strategiakohta: TAMK mahdollistaa opetustoiminnassaan yhteisöllisen tietämyksen.

Taulukosta 27 havaitaan, että opiskelijat hyväksyivät väittämän aidon kanssakäymisen oppimisesta 94,0 %:sti. Ryhmässä toimimistaitojen oppimista piti erittäin tai jossain määrin tärkeänä 95,3 %, ja 94,1 % vastasi omaavansa hyvät yhteistyötaidot. Näiden vastausten perusteella voidaan ajatella opiskelijoilla olevan vahva yksimielisyys tämän strategiakohtan tärkeydestä.

Taulukko 27. Aidon kanssakäymisen oppiminen (N 84).

Aidon kanssakäymisen oppiminen	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Ei lainkaan tärkeää	2	2,4
Jossain määrin tärkeää	28	33,3
Erittäin tärkeää	51	60,7
Ei mieltä	2	2,8
Puuttuu	1	1,2

Strategiakohta: TAMK hyödyntää koulutuksessaan opiskelijan aiemman osaamisen sekä vastaa elämäntieteisen oppimisen haasteisiin.

Kysymykseen työkokemuksen riittävästä huomioimisesta hyväksiluvuissa antoi kielteisen vastauksen 54,8 % vastaajista. Väittäminen 'TAMK vastaa käsitykseni mukaan elämäntieteisen oppimisen haasteeseen' nähtiin täysin tai jonkin verran oikeana 66,7 %:sti.

Strategiakohta: TAMK yhdistää opetustoiminnassaan käytännön toiminnan ja käsitteellisen ajattelun.

Taulukosta 28 voidaan nähdä opiskelijoiden mielipiteiden yhdenmukaisuus tämän strategiakohtan kanssa (75,8 %). Väittämään 'Ammattikorkeakoulutus kehittää taitoa tulkita tietoa' vastasi myönteisesti 97,6 %, ja väittäjä 'Ammattikorkeakoulutus kehittää liiketoiminnan kokonaisuuksien ymmärtämistä hyväksyttiin 82,2 %:sti.

Taulukko 28. TAMK yhdistää käytännöllisen toiminnan ja käsitteellisen ajattelun.

TAMK yhdistää käytännöllisen toiminnan ja käsitteellisen ajattelun.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	4	4,8
Jonkin verran eri mieltä	19	22,6
Jonkin verran samaa mieltä	44	52,4
Täysin samaa mieltä	10	11,9
Ei mielipidettä	7	8,3

Strategiakohta: TAMK varmistaa pääsyn erilaisille tiedon lähteille ja luo mahdollisuuksia kyseenalaistamiseen ja erilaisten näkökulmien rakentamiseen uuden tietämyksen syntymiseksi.

Varmistus pääsystä erilaisille tiedonlähteille (väittäjä 'Tietopankkien käyttö uuden asiakokonaisuuden oppimisessa auttaa tiedon käytön hallinnan oppimisessa') sai vastaajilta vain 50,0 % hyväksynnän. Opiskelijat kuitenkin ovat sitä mieltä, että he oppivat kriittistä ajattelua (taulukko 29).

Taulukko 29. Opiskelu opettaa kriittiseen ajatteluun.

Opiskeluni opettaa kriittiseen ajatteluun.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	2	2,4
Jonkin verran eri mieltä	10	11,9
Jonkin verran samaa mieltä	46	54,8
Täysin samaa mieltä	22	26,2
Ei mielipidettä	3	3,6
Puuttuu	1	1,2

Taulukosta 30 huomataan, että väittämä oppimisvalmiuksien kehittymisestä hyväksyttiin 94,1 %, ja väittämä 'Ammattikorkeakoulutus kehittää taitoa kehittää itseä työelämässä' sai hyväksyntää 85,7 % vastaajilta.

Taulukko 30. Ammattikorkeakoulutus kehittää oppimisvalmiuksia.

Ammattikorkeakoulu kehittää valmiuksia oppia.	Vastaajia (N)	Prosenttia (%)
Täysin eri mieltä	1	1,2
Jonkin verran eri mieltä	3	3,6
Jonkin verran samaa mieltä	47	56,0
Täysin samaa mieltä	32	38,1
Ei mielipidettä	1	1,2

Strategiakohta: TAMK valmentaa opiskelijaa ymmärtämään vastuunsa ja ottamaan vastuuta oppimisesta.

Strategiana valmentaminen vastuun ottamiseen hyväksyttiin väittämän 'Ammattikorkeakoulutus kehittää vastuullisuutta' mukaan 81,0 %:sti.

Strategiakohta: TAMKin opetustoiminta ja opetusmenetelmät tukevat ammattikorkeakouluille asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Käytetyt opetusmenetelmät tukivat 64,2 %:n mielestä oppimista, joten tavoitteiden asettamisen tukeminen opetustoiminnan ja opetusmenetelmien avulla on strategiana melko onnistunut. Vastaajista 53,6 % arvioi opettajien opetustaidon olevan asianmukaista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että

- TAMKin pedagoginen strategia on opiskelijoiden käsityksen mukaan pääosiltaan kohdallaan. Kuitenkin opettajien tieto-taitoa arvioitiin kehitettäväksi ja opetusmenetelmiä tulisi ilmeisesti laajentaa entisestään sekä kehittää tietojen hakujärjestelmiä elinikäisen ja työssä oppimisen vuoksi.

3.3.2 Opettajien näkemyksiä tradenomien osaamisesta

LUOLA-raportissa (Boedeker ym. 2004) pohdittiin tradenomien keskeisiä valmiuksia.

Tradenomin keskeiset valmiudet opettajien mukaan (LUOLA-raportti)	Opiskelijoiden arviot prosentteina (tämä tutkimus) (tärkeä / jossain määrin tärkeä)
Tiedonhankintavalmiudet ja tiedon soveltaminen	97,6
Ryhmätyötaidot	95,3
Nöyryys (LUOLA-raportti) / Joustavuus (tämä tutkimus)	97,6
Itsevarmuus (LUOLA-raportti) / Näkökulman perustelevuus (tämä tutkimus)	97,6
Viestintätaidot	94,0
Esiintymistaito	92,9
Kyky ottaa palautetta vastaan	96,4
Kyky kestää konflikteja (LUOLA-raportti) / Stressinsietokyky (tämä tutkimus)	96,4

Yllä olevien lukujen perusteella voidaan siis todeta, että opettajien esittämät valmiudet olivat myös opiskelijoiden mielestä tärkeitä oppia, koska he hyväksyivät kaikki edellä mainitut väittämät reilusti yli 90 % itselleen joko tärkeinä tai jossain määrin tärkeinä opittavina asioina.

3.3.3 Tulosten vertailua LUOLA-raportin tuloksiin

Tarkasteltaessa tämän opiskelijakyselyn tuottamia tuloksia suhteessa LUOLA-raporttiin (Boedeker ym. 2004) otettiin vertailulähtökohdaksi prosenttiluvut, jotka muodostuivat opiskelijoiden arvioinnin mukaan oppimisessa tärkeinä tai jokseenkin tärkein pitämistä luokista. Lisäksi tarkastelun alle otettiin vastaavat luokat siitä, missä määrin opiskelijat katsoivat TAMK:n opetuksen kehittävän kyseistä ominaisuutta tai aluetta.

LUOLA-raportin mukaan tradenomeilla *alan substanssiosaaminen* saavutti tai ylitti työelämän erilaisille taidoille määrittelemän tärkeyden. Tulosta voi tulkita siten, että perusosaaminen on riittävää, kun muut valmiudet ovat kunnossa. 61,9 % opiskelijoista arvioi opetuksen kehittävän palveluasennetta, mikä ei vaikuta riittävältä LUOLA-raportissa esitettyyn alan substanssiosaamis-arviointiin nähden.

Toimintaympäristön ja kokonaisuuksien hallinnan alueella viiden LUOLA-raportissa keskeiseksi tulleen luokan (ajankäyttö, organisointi, arviointi, päätöksen teko ja muutosten hallinta) osalta opiskelijat olivat samanmielisiä

asioiden oppimisen tärkeydestä. Sen sijaan opiskelijoiden antama arviointi siitä, kehittääkö TAMK opetuksessaan noita taitoja, arvioitiin seuraavasti:

- ajankäyttö 85,5 %
- organisointi 86,9 %
- arviointitaidot 75,0 %
- päätöksentekotaidot 83,4 %
- valmiudet muutoksiin 78,6 %.

Esille tuli eroa taidon oppimisen tarpeen suhteen sekä sen, kuinka opetus mahdollistaa kyseisen taidon kehittämistä.

Tutkimus- ja kehitystoiminta keskittyi LUOLA-raportissa tietoon, kriittisyyteen, systemaattisuuteen ja ongelmanratkaisutaitoihin. Tämä alue nähtiin opiskelijoiden vastausten mukaan tärkeänä oppia, esimerkiksi tiedon tulkintaa piti tärkeänä 97,6 % ja ongelmien ratkaisua tiedon avulla 97,7 % vastaajista. TAMK:n opetuksen arvioitiin kehittävän LUOLA-raportissa mainittuja taitoja seuraavasti:

- tiedon tulkinta 97,6 %
- oppimisvalmiudet 94,1 %
- ongelmanratkaisutaidot 85,7 %
- tiedon soveltaminen 92,9 %
- systemaattisuus 83,4 %.

Vaikuttaa siis siltä, että tässä osa-alueessa sekä tarve oppia ja se miten TAMK kehittää ko. aluetta, ovat melko yhdenmukaiset.

Kommunikaatiotaitoja pidetään LUOLA-raportissa tärkeänä. Opiskelijoiden käsitysten mukaan argumentoivaa kirjoittamista on tärkeä oppia 96,4 % vastaajien mielestä. Kielitaitoaan opiskeluun nähden piti riittävänä 78,5 % ja esiintymistaitojen oppimista piti tärkeänä 92,9 % vastaajista.

Keskustelu-, kuuntelu-, tiimityö- ja neuvottelutaidot sekä taito perustella näkemyksiään olivat LUOLA-raportin mukaan keskeisiä *yhteistyötaitoja*. Opiskelijat puolestaan pitivät tärkeinä

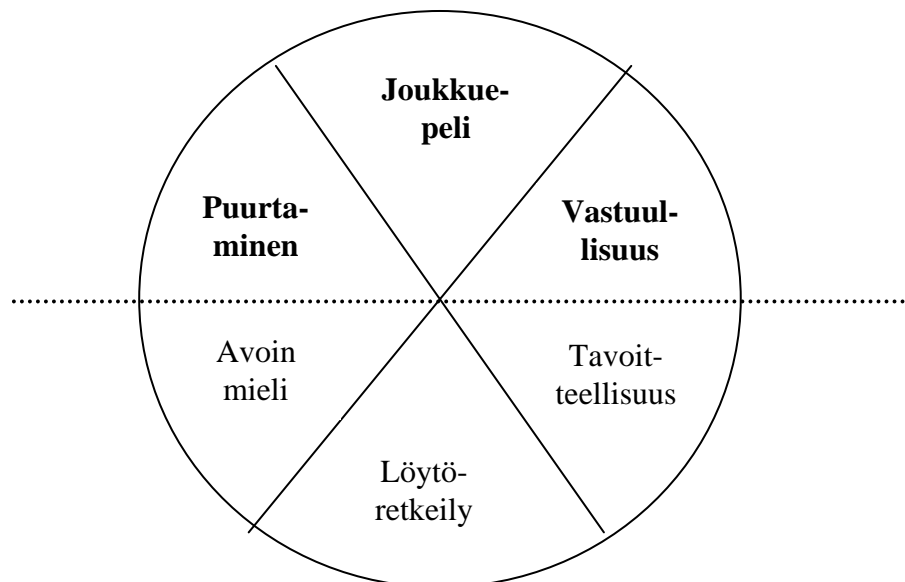
- neuvottelutaitoa 98,9 %
- omien näkemysten perustelutaitoa 97,6 %
- ryhmässä toimimisen taitoa 95,3 % sekä
- aitoa kanssakäymistä 94,0 %.

Opiskelijoiden mukaan TAMK kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitoja 76,2 % sekä tiimityötaitoja 85,7 % mielestä.

Oppimisvalmiuksien kohdalla TAMK kehittää opiskelijoiden käsitysten mukaan palautteen hyödyntämisen taitoa (67,9 %). Kuitenkin opiskelijat pitivät palautteen vastaanottamista ja palautteesta oppimista huomattavasti tärkeämpänä (96,4 %).

Henkilökohtaiset ominaisuudet ovat sekä työelämässä että opiskelussa keskeisiä ja tärkeitä. 96,8 % opiskelijoista piti tärkeänä oppia vastuullisuutta ja 81,0 % oli sitä mieltä, että TAMK kehittää vastuullisuuden oppimista. Samoin joustavuuden oppiminen koettiin tärkeänä (97,6 %), ja TAMK kehitti sitä 76,2 % mielestä. Huomio kiinnittyi myös aloitekyvyn kehittämiseen: 67,9 % opiskelijoista oli sitä mieltä, että TAMK kehittää aloitteellisuutta. Stressinsietokyvyn oppimista pidettiin tärkeänä oppia (96,4 %) ja TAMKin opetus kehitti ko. kykyä 83,3 % arvioinnin mukaan.

LUOLA-raportissa koottiin tärkeät henkilökohtaiset ominaisuudet kuvioksi (kuvio 3). Keskeisiksi ominaisuuksiksi muodostuivat joukkuepeli, puurtaminen ja vastuullisuus.

Kuvio 3. Henkilökohtaiset ominaisuusulottuvuudet (Boedeker ym. 2004, 22).

Opiskelijat pitivät tärkeinä oppia LUOLA-raportissa keskeisiksi todettuja ominaisuuksia. Ero tulee esille siinä, miten tähän tutkimukseen vastanneet opiskelijat arvioivat TAMKin opetuksen kehittävän niitä (taulukko 21 seuraavalla sivulla).

LUOLA-raportissa mainitut ominaisuudet	Opiskelijoiden mielestä	
	Oppimisen tärkeys (%)	TAMK kehittää oppimisessa (%)
<i>Joukkuepeli:</i>		
- yhteistyökyky	95,6	85,7
- stressinsietokyky	96,4	83,3
- aloitekyky	-	67,9
- mukautumiskyky	97,6	78,6
		(tässä tutkimuksessa 'muutos')
- ystävällisyys	-	61,9
		(tässä tutkimuksessa 'palvelualltius')
<i>Puurtaminen:</i>		
- sitoutuminen	-	77,7
- ahkeruus	-	72,6
- joustavuus	97,6	76,2
<i>Vastuullisuus:</i>		
- vastuuntunto	98,8	81,0
- tarkkuus	-	72,6

Taulukko 21. Opiskelijoiden mielipiteet eri osa-alueiden oppimisen tärkeydestä ja siitä, miten TAMK kunkin osa-alueen oppimista kehittää.

LUOLA-raportissa mainitaan TAMK Liiketalouden visioksi olla "Yhteisöllisen oppimisen huippuyksikkö v. 2010" (mt., 28). TAMK Liiketalouden visio toteutuu uusien toimintatapojen ja opetusmenetelmien avulla. Jotta oppijat voivat asettaa yhdessä tavoitteet, ryhmän vastuu korostuu ja yhteiset keskustelut, tiedon jakaminen ja yhteinen pohdinta toteutuu, oppijoiden tulee osallistua aktiivisesti toimintaan ja sen arviointiin.

Opiskelijoiden palautteen pohjalta voidaan päätellä, että

- aikuiskoulutus iltaopiskeluna vaatii erilaisia opetusmenetelmiä kuin päiväopiskelu,
- keskeistä on aikaisemman tietotaidon huolellinen kokoaminen ja arviointi hyväksilukujen pohjaksi,
- yksilöllisten opetussuunnitelmien ja eriyttävän opintojen ohjauksen tarve lienee ilmeinen,
- opetuksen rakenteen toteutus tulee ratkaista selkeästi toisaalta virtuaaliopetuksen – tai sen luonteisen omaehtoisen oppimisen – ja toisaalta lähinnä viikonloppuihin keskittyvän pidempijaksoisen, yhteisöllistä oppimista edistävän ja tukevan oppiaineuksen opetukseen.

4 Johtopäätökset

4.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tämän tutkintotyön tarkoitus oli selvittää opiskelijoiden käsityksiä aikuiskoulutuksesta ja sen kehittämisen tarpeesta. Aineiston hankintamenetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselytutkimuksessa kysymykset ovat samanlaisia kaikille vastaajille. Kyselyssä ei ole kuitenkaan mahdollista antaa lisäselvityksiä vaikeissa kysymyksissä. Toisaalta opiskelijoiden saattaa olla helpompi vastata kyselytavaksi valitulla sähköisellä lomakkeella kuin luokissa jaettavilla paperisilla kyselylomakkeilla tai haastattelututkimuksessa. Kyselytutkimuksessa vastaajilla on myös mahdollisuus pohtia ja tarkistaa vastauksiaan, mikä saattaa lisätä vastaamisen luotettavuutta (Syrjälä ym. 1996).

Kyselymenetelmän käyttöön liittyy ongelmia, kuten käytetyt käsitteet ja ilmaisut, jotka ovat usein yleisiä. Niiden merkitys voi vaihdella henkilöstä toiseen. Eri henkilöt voivat käyttää myös arviointiasteikkoa eri tavoin. Luotettavuuteen saattaa vaikuttaa myös tietoinen tai tiedostamaton vastausten vääristyminen, jolloin vastaajat antavat todellista huonomman tai paremman kuvan tilanteesta. Tähän tutkimukseen ovat ilmeisesti vastanneet motivoituneet opiskelijat tai ne, joiden mielestä opiskelussa on korjattavaa. Hiljainen joukko opiskelijoita on jäänyt tutkimuksen tavoittamattomiin, mikä vähentää tutkimuksen luotettavuutta, mutta ei poista tulosten suuntaa-antavuutta.

Tämän tutkintotyön onnistumiseen vaikutti se, että opiskelijat täyttivät kyselylomakkeen huolellisesti, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Vastaajien määrän olisi tosin suonut olevan suurempi. Avovastaukset varmistivat, että vastaajat arvioivat samaa asiaa.

Kyselytutkimukseen käytetty mittari laadittiin aikaisemman tutkimustiedon pohjalta ja siihen saatiin apua sekä opettajaryhmältä että tutkintotyön ohjaajalta. Mittarin sopivuutta on arvioitava esimerkiksi sen laadinnan, tarkoituksen ja käsitteellisyyden lähtökohdista. Lisäksi tulee tarkastella, millaiselle kohdejoukolle mittari on laadittu sekä mitkä ovat mittarin mittaukselliset ominaisuudet. Mittarin arvioinnissa keskeistä on tietää, mitä mittarilla on tarkoitus tai mahdollista tarkastella. Tässä tutkintotyössä päähuomio kiinnitettiin opiskelijoiden käsityksiin aikuiskoulutuksen kehittamisestä, heidän käsityksiensä ja opiskelijana olemisen kokemuksista lähtien. Mittari toi esille opetuksen kehittämisen sisällöllisiä ja rakenteellisia kysymyksiä. Eri tavoin tuotetut vastaukset tukevat toisiaan ja siten lisäävät tulostan luotettavuutta.

4.2 Tutkimuksen etiikka

Sekä yhteisö että tutkija ovat vastuussa yhteisölle ja itselleen tutkimuksen eettisistä ratkaisuista. Tutkimuseettiset kysymykset voidaan jakaa tiedon hankintaan, tutkittavien suojaa koskeviin normeihin ja tutkijan vastuuseen tulosten julkaisemisesta ja soveltamisesta (Paunonen ym. 1997). Tutkittavien anonyymiteetin säilyttäminen on keskeistä.

Lähtiessään selvittämään tutkimusaihetta ja asettamaan tutkimuskysymyksiä, tutkija joutuu pohtimaan myös omia arvosidonnaisia näkökulmiaan. Jokaisessa tutkimuksen vaiheessa tutkija joutuu kohtaamaan oman moraalinsa ja etiikkansa (Paunonen ym. 1997). Tämän tutkintotyön lähtökohtana on kunnioittaa TAMK:n opiskelijoiden mielipiteitä ja TAMK:n opettajien pyrkimystä kehittää aikuiskoulutusta.

4.3 Lopuksi

Tutkintotyössä käytetty aineisto oli laaja ja monipuolinen. Opetuksen järjestämisen ja toteuttamisen tarkasteluun on ollut saatavissa sekä kasvatustieteellisiä tutkimuksia että Opetusministeriön toimesta laadittuja selvityksiä ja ohjeistuksia. TAMK:n oma pedagoginen strategia, opettajilta kootut näkemykset ja LUOLA-raportin tulokset tuottivat ajankohtaista vertailutietoa opiskelijoiden käsityksiin nähden.

Vaikka aikuisopiskelijat olivat työssäkäyviä, ammatillisesti orientoituneita henkilöitä, he kokivat kuitenkin tarvitsevansa enemmän opettajan antamaa ohjausta ja apua opiskelunsa suunnitteluun kuin nyt saivat. Opiskelijoiden käsitysten mukaan aikaisempaa tietotaitoa voisi hyödyntää enemmän ja toisaalta koulutusaikaa pidentää iltaopintojen ollessa kyseessä. Tämä ajatus sopii myös elinikäisen oppimisen ajattelutapaan.

Käytettyjä opetusmenetelmiä voitaneen laajentaa ja etäopetusta lisätä. Etenkin verkko-opetuksen lisäämistä toivottiin ja sillä saavutettaisiin myös lisää itseohjautuvuutta ja kriittistä reflektointia opiskelijan vastuun kasvaessa hänen omasta oppimisestaan. Vastauksissa opetuksen kehittämisestä huomio kiinnittyi useisiin vastaamatta jättäneisiin, mikä on ristiriidassa TAMK:n tavoitteen kanssa tuottaa aloitteellisia tai jatkuvasti itseään kehittäviä tradenomeja. Kuitenkin tarkasteltaessa TAMK:n pedagogisen strategian tavoitteita ja opiskelijoiden käsityksiä, ne havaittiin pääosin yhdenmukaisiksi. Samoin LUOLA-raportissa oli yhdenmukaisuutta tässä tutkintotyössä toteutetun kyselyn vastausten kanssa. Nämä osoittavat koulutuksen kehittämispyrkimykset oikeiksi opiskelijoidenkin mielestä.

Lähteet

- Aamulehti 18.4.2004. Tampereen ammattikorkeakoulun hakuilmoitus.
- Ahteenmäki-Pelkonen L. 1997: Kriittinen näkemys itseohjautuvuudesta. Systemaattinen analyysi Jack Mezirowin itseohjautuvuuskäsityksistä. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 157. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Ahteenmäki-Pelkonen L. 2001: Itseohjautuvuus eläinikäisessä oppimisessa. Teoksessa: Katanto A. & Tuomisto J. (toim.) Elinikäinen oppiminen. Vapaan sivistystyön 35. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Gummerus. Jyväskylä, 159-172.
- Asetus ammattikorkeakouluopinnoista (256/1995).
- Boedeker M., Hopeela J., Kinnunen M., Lindberg T., Merviö E. & Tanner K. 2004: Tradenomi – kuka, mitä häh? Ajatuksia tradenomikoulutuksesta. LUOLA-ryhmän loppuraportti. Tampereen ammattikorkeakoulu. Liiketalous. Tampere.
- Freire P. 1979: Pedagogik för förtryckta. Gummesson. Stockholm.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle ammattikorkeakoulujen tutkintojärjestelmän kehittämiseksi (HE 14/2005).
- Heikkinen A. 1995: Lähtökohtia ammattikasvatuksen kulttuuriseen tarkasteluun. Acta Universitatis Tamperensis. Ser A; 442. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Henrikson L. & Saha M-T. 1994: Ongelmakeskeinen oppiminen lääkärinkoulutuksessa. Teoksessa: Järvinen A., Lehtovaara M., Poikela E., & Viskari S. (toim.): Oppimisen ohjaaminen yliopisto-opetuksessa. Opetusmonisteet B 11. Tampereen yliopisto kasvatustieteiden laitos. Tampere, 9-36.
- Hirsjärvi S. & Remes P. 1988: Suomalaisen koulutuksen tulevaisuudenkuva. Otava. Helsinki.
- Hovi R., Kivinen O. & Rinne R. 1989: Komitealaitos, koulutusmietinnöt ja koulutuspolitiikan oikeutus. Turun yliopiston julkaisusarja C 73. Turku.
- Immonen J 2000: Kirjeopetuksesta verkko-opiskeluun. Etäopetuksen neljä sukupolvea. Teoksessa: Martikainen J. & Manninen J. (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Tammer-paino. Tampere, 15-28.
- Jakku-Sihvonen R. 1986: Opetuksen havainnollistamisen vaikutuksista. Valtion koulutuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä nro 19. Helsinki.
- Jarvis P. 1992: Certification and the Bureaucratic State. In: Parjanen M. (ed.) Legitimation in Adult Education. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Julkaisusarja A2/92. Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu. Tampere.

- Johnson D.W. & Johnson R.T. 1987: Learning together and alone. Cooperative, competitive and individualistic learning. Prentice-Hall. New Jersey.
- Katanto A. & Tuomisto J. (toim.) 2001: Elinikäinen oppiminen. Vapaan sivistystyön 35. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Gummerus. Jyväskylä.
- Knowles M. S. 1980: The modern practice of adult education. Revised and updated. The Adult Education Company. Cambridge. New York.
- Kolari M. 1994: Hyvän luennon aineksia. Teoksessa: Järvinen A., Lehtovaara M., Poikela E., & Viskari S. (toim.): Oppimisen ohjaaminen yliopisto-opetuksessa. Opetusmonisteet B 11. Tampereen yliopisto kasvatustieteiden laitos. Tampere, 61-77.
- Kyöstiö O. 1955: Suomen ammatikasvatuksen kehitys käsityön ja teollisuuden alalla. Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun julkaisu nro 11. Jyväskylä.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998).
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998).
- Linnankylä P. 1993: Portfolio oppilaan itsearvioinnin ja itseohjautuvuuden tukena – mahdollisuuksia ja rajoituksia. Teoksessa: Kangasniemi E. & Konttinen R. (toim.) Lue, etsi, tutki. Tutkittua tietoa koulun kehittämiseksi. WSOY, 70-94.
- Leino A-L. & Leino J. 1992: Kasvatustieteen perusteet. Kirjayhtymä. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Lindeman M. 1991: Tutor-opetus ja tietoon liittyvien taitojen oppiminen. Teoksessa: Lonka K. & Lonka I. (toim.) Aktivoiva opetus. Käsikirja aikuisten ja nuorten opettajille. Kirjayhtymä. Tammer-Paino. Tampere, 107-113.
- Lonka K. & Lonka I. (toim.) 1991: Aktivoiva opetus. Käsikirja aikuisten ja nuorten opettajille. Kirjayhtymä. Tammer-Paino. Tampere.
- Manninen J. 2000: Kurssikoulutuksesta oppimisympäristöihin. Aikuiskoulutuskäytäntöjen kehityslinjoja. Teoksessa: Martikainen J. & Manninen J. (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Tammer-paino. Tampere, 29-42.
- Mannisenmäki E. 2000: Oppija verkossa – yksin ja yhdessä. Teoksessa: Martikainen J. & Manninen J. (toim.) Aikuiskoulutus verkossa. Verkkopohjaisten oppimisympäristöjen teoriaa ja käytäntöä. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Tammer-paino. Tampere, 109-120.

- Mezirow J. 1981: A critical theory of adult learning and education. *Adult Education* 1(32), 3 – 24.
- Mezirow J. 1995: Kriittinen reflektio uudistavan oppimisen käynnistäjänä. Teoksessa Mezirow J. (toim.) *Uudistava oppiminen – kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa*. Painotalo Miktor. Helsinki, 17-37.
- Mezirow J. 1998: On Critical Reflection. *Adult Education Quarterly* 48(3), 185-198.
- Novak J. & Gowin B, 1995: *Opi oppimaan*. Tammer-Paino. Tampere.
- Opetushallitus 1998: Työssä oppimisen opas opettajille ja kouluttajille. Opetushallitus. *Kehittyvä koulutus* 5/1998. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Opetusministeriö 1997: *Oppimisen ilo – Kansallinen elinikäisen oppimisen strategia*. Komiteamietintö 1997:14. Helsinki.
- Opetusministeriö 2000: *Koulutus. Ammattikorkeakoulut*. [online] [viitattu 21.3.2004]. <http://www.minedu.fi/opm/koulutus/ammattikorkeakoulut/ammattikorkeakoulut.html>
- Opetusministeriö 2002: *Suoman aikuispolitiikan teematutkinta. Katsaus suomalaisen aikuiskoulutukseen ja OECD:n arviointiraportti*. Opetusministeriön koulutus- ja tiedepoliittisen osaston julkaisuja. Helsinki.
- Otala L. 1998: *Opintietä osaajaksi. Elinikäinen oppiminen*. Rovaniemen ammattikorkeakoulun julkaisusarja D-3. Rovaniemi.
- Paunonen M. & Vehviläinen-Julkunen K. 1997: *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. WSOY. Juva.
- Ropo E. 2001: *Opetussuunnitelmat ja elinikäinen oppiminen*. Teoksessa: Katanto A. & Tuomisto J. (toim.): *Elinikäinen oppiminen. Vapaan sivistystyön 35. vuosikirja*. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Gummerus. Jyväskylä, 87-113.
- Syrjälä L., Ahonen S., Syrjäläinen E. & Saari E. 1996: *Laadullisen tutkimuksen työtapoja*. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Tampereen ammattikorkeakoulu. *Esseeohje. Ohjeita opiskelijoille*. [online] [viitattu 21.3.2004]. <https://intra.tpu.fi/intra/sivut/liiketalous/index.html>
- Tampereen ammattikorkeakoulu. *Opinto-opas 2002-2003*. Rt-Print. Tampere.
- Tampereen ammattikorkeakoulu. *Opinto-opas 2003-2004*. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print. Tampere.

- Tampereen ammattikorkeakoulu. Projektiopinnot. Ohjeita opiskelijoille. [online] [viitattu 21.3.2004]. <https://intra.tpu.fi/intra/sivut/liiketalous/index.html>
- Tenhula T. 1996: Akateeminen opetusportfolio yliopisto-opetuksen itsearvioinnissa ja meritoinnissa. Korkeakoulupedagogiikan perusmateriaali. Oulun Yliopisto. Oulu.
- Tiivistelmä projektityöskentelystä. [Online] [Viitattu 9.5.2005].
<http://www.kajaaninkampus.oulu.fi/file.php?560>
- Tuomisto J. 1986: Teollisuuden koulutustehtävän kehittyminen. Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A; 209. Tampereen yliopisto.
- World Health Organization, Regional Office for Europe. 1991: Reviewing and reorienting the basic nursing curriculum. Health for All Nursing Series No. 4. Copenhagen. 51.
- Ylä-Anttila P. & Vartia P. 1999: Johdanto ja yhteenveto. Teoksessa: Vartia P. & Ylä-Anttila P (toim.) Teknologia ja työ. Yliopistopaino. Helsinki.
- Åhlberg M. 1992: Oppimisen, opetuksen ja opetussuunnitelman evaluaatio. Loimaan kirjapaino Oy. Loimaa.

Liite 1

Ammatillisen koulutuksen pitkä, mutta lyhyt historia

Kyöstiö (1955) vaiheisti suomalaisen ammattikasvatuksen kehitystä, jonka voi kiteyttää seuraavasti:

- 1621 – 1842: Ammattikasvatuksen esivaihe. Ammattikasvatus kytkeytyi sääty-yhteiskuntaan.
- 1842 – 1885: Uuden ammattikasvatuksen etsintävaihe. Teknillisen koulutuksen eriytyneitä muotoja haetaan.
- 1885 – (1955): Nykyisten ammattikasvatusmuotojen perustamisvaihe. Ammattikasvatuksesta tulee osa yhteiskuntajärjestelmää. (Ks. myös Heikkinen 1995, 42.)

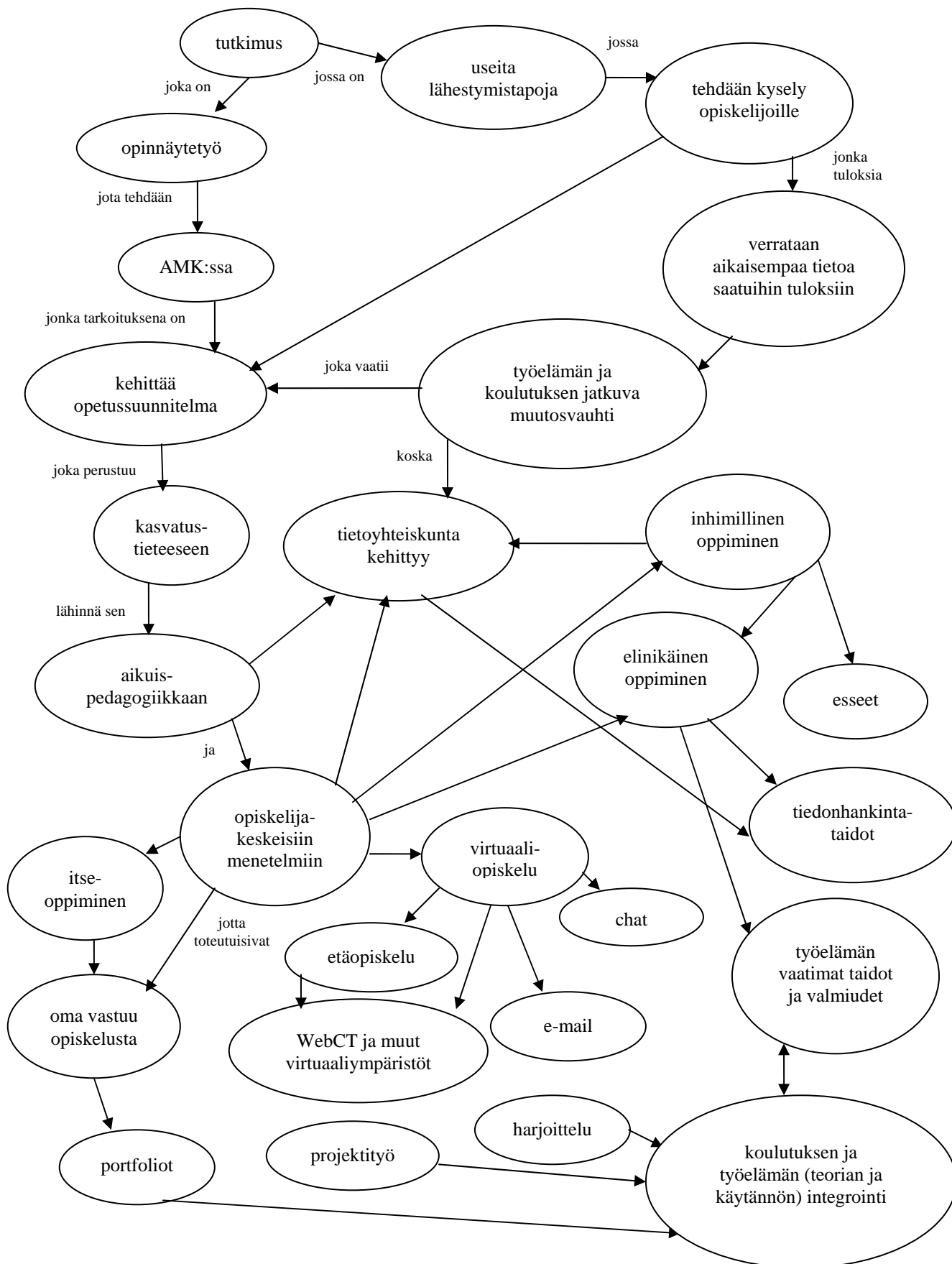
Tuomisto (1986) esitti toisenlaisen tulkinnan teollisuuden koulutustehtävän muutoksesta. Tutkija vaiheistaa teollisuuden koulutuksen kehitystä. (Tätä vaiheistusta jatketaan toisilla tutkimuksilla: Hovi ym. 1989, Heikkinen 1995.)

- 1621 – 1879: Koulutuksen esivaiheessa ammatti opittiin työmaisesti ammattikuntalaitoksissa.
- 1880 – 1914: Yleissivistävän koulutuksen kautena alettiin perustaa myös ammatillisia kouluja.
- 1915 – 1944: Amatillisen peruskoulutuksen kaudella työtä alettiin osoittaa. Vaikka yhteiskunta organisoii pakollisen peruskoulutuksen, ammatillinen koulutus oli yhä kehittymätöntä.
- 1945 – 1962: Jälleenrakentamisen kausi, ammatillisen lisäkoulutuksen kaudella peruskoulutuksen jälkeen aletaan yhä useammalle ryhmälle antaa koulutusta työhön. Ammattikoulutuksessa arvioidaan arvot uudelleen, koulutus laajenee määrällisesti.
- 1963 – 1986: Hyvinvointiyhteiskunnan muodostuminen ja monien lakien voimaantulo. Koulutuspolitiikka kehittyi, etenkin yleissivistävä koulutus.
- 1987 – : Kilpailukyvyn yhteiskunta. Koulutusyhteiskunta, jossa ammattikoulutus integroituu yksilöiden keskeisen ja Suomen kansainvälistaloudellisen kilpailun rakennetekijäksi. Uutta lainsäädäntöä.

Lyhyt katsaus osoittaa, että ammatillinen koulutus on nykyisessä muodossaan varsin nuorta. Pitkästä historiasta huolimatta ammatillisen, eriytyneen koulutuksen kehittäminen keskittyy viimeisille vuosikymmenille.

Liite 2

Tutkimussuunnitelman käsittekartta

Liite 3

Kyselylomake

TAMK Liiketalous haluaa kehittää aikuiskoulutustaan opiskelijoiden ja työelämän tarpeita vastaavaksi. Teen tätä tutkimusta opinnäytetyönäni. Mielenpito on tärkeä, koska uudistukset koskevat opiskelemaasi koulutusohjelmaa ja olet sen paras asiantuntija. Ole hyvä ja valitse kustakin väittämästä se, joka parhaiten vastaa mielipidettäsi TAMK Liiketalouden aikuiskoulutuksesta. Vastaamiseen kuluu aikaa noin 15 minuuttia. Tarkistathan vielä lopuksi, että vastasit jokaiseen kysymykseen. Kiitän. Terveisin, Katri Valkama.

Taustatiedot

Sukupuolesi?

Nainen Mies

Ikäsi?

Kotipaikkakuntasi?

Kuuluuko perheeseesi lapsia?
Voit valita useamman vaihtoehdon pitämällä Control-näppäimen alhaalla.

Alle kouluikäisiä (0 – 6 v.)
 Kouluikäisiä (7 – 12 v.)
 Nuorisoa (13 – 18 v.)
 Ei alaikäisiä lapsia
 Yhden hengen ruokakunta

Millä pohjakoulutuksella olet hakenut opiskelemaan TAMKiin?

Ylioppilas Ammatillinen kolmivuotinen perustutkinto
 Opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto Muu

Jos muu, niin mikä?

Koulutusohjelmasi?

Liiketalous Talous ja hallinto Tietojenkäsittely

Opintoviikkojesi määrä vastaushetkellä?

Opintoviikkojesi määrä / vuosi?

Oletko ollut poissaolevana opiskelijana?

En Kyllä

Jos olet ollut, montako lukukautta?

Miten opintosi sujuvat omasta mielestäsi?

Hyvin Kohtuullisesti Heikosti

Miksi olet hakeutunut opiskelemaan TAMKiin?
Voit valita useamman vaihtoehdon pitämällä Control-näppäimen alhaalla.

Haluan lisää yleissivistystä.
 Tutkinnon takia.
 Haen lisäosaamista omalle alalleni.
 Haluan vaihtaa alaa.
 Muu syy.

Jos muu syy, niin mikä?

Oletko työssä opiskelun ohella?

Kyllä En

Mielipiteesi

Otetaanko koulutusohjelmaan liittyvä työkokemus tarpeeksi huomioon hyväksiluvuissa?

Kyllä Ei En osaa sanoa

Miten aikuisopiskelijan aikaisemman osaamisen voisi ottaa paremmin huomioon esimerkiksi hyväksilukujen yhteydessä? Voit valita useamman vaihtoehdon pitämällä Control-näppäimen alhaalla.

Näyttökokeilla
Projektitoilla
Kirjaesseen tekemisellä
Muulla tavoin

Jos muulla tavoin, miten?

Pitäisikö työtehtävistä saada projektiopintoviikkoja, mikäli työtehtävät vastaavat jotakin oppiainetta?

Kyllä Ei

Suhtautuuko työnantajasi mielestäsi joustavasti opiskeluusi?

Kyllä Ei Työnantajani ei tiedä, että opiskelen. En ole töissä.

Pääsetkö tulemaan koululle, jos iltaopetus aloitettaisiin joidenkin opintojaksojen osalta jo klo 16.00?

Kyllä Toisinaan En

Pääsetkö tulemaan koululle, mikäli TAMK järjestää iltaopiskelijoille joitakin oppiaineita intensiivikursseina (esim. pe – la klo 9 – 17)?

Joka viikonloppu Joka toinen viikonloppu Kerran kuukaudessa
 Joka toinen kuukausi Harvemmin En koskaan

Voitko suorittaa / Oletko suorittanut harjoittelun työpaikallasi?

Kyllä Ei Työnantajani ei tiedä, että opiskelen. En ole töissä.

Väittämät

Valitse mielestäsi parhaiten väittämää kuvaava vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei mieli- pidettä
Minua kiinnostaa yhtenä iltaopintojen muotona yrittäjyysmalli (esim. TAMKIn ProAkademia).	☐	☐	☐	☐	☐
Opetusta pitäisi suunnata nykyisestä opintojaksopohjaisesta opiskelusta enemmän moduuliperusteiseen opiskeluun (moduuli = tapa koota erilaisia toisiaan täydentäviä oppisisältöjä yhdeksi kokonaisuudeksi).	☐	☐	☐	☐	☐
Moduulien tulisi koostua toisiinsa läheisesti kytköksissä olevista kursseista.	☐	☐	☐	☐	☐
Eri moduulien tulisi limittyä saumattomasti toisiinsa.	☐	☐	☐	☐	☐
Moduulit pitäisi muodostaa erilaisista opintokokonaisuusvaihtoehdoista.	☐	☐	☐	☐	☐
Moduuliopiskelu on tehokasta ja joustavaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Saan riittävästi apua opiskelun suunnitteluun.	☐	☐	☐	☐	☐
Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn opintokokonaisuuksia pitäisi eriyttää enemmän toisistaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Haluan kirjoittaa kirjaesseitä.	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaesseet ovat minulle sopiva tapa opiskella.	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjaesseiden teko auttaa teorian jäsentämisessä.	☐	☐	☐	☐	☐
Teen mielelläni projektiointoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyötaidot kehittyvät projektityössä.	☐	☐	☐	☐	☐
Projektioinnit ovat minulle sopiva tapa opiskella.	☐	☐	☐	☐	☐
Pidän virtuaaliopinnoista (WebCT, R5 Generation, Virtuaali-AMK).	☐	☐	☐	☐	☐
Virtuaaliopinnot ovat minulle sopiva tapa opiskella.	☐	☐	☐	☐	☐
Virtuaalioppiminen kehittää itsenäistä opiskelua ja tiedonhankintaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kielitaitoni oli opiskeluni alussa opiskelua ajatellen riittävä.	☐	☐	☐	☐	☐
Matemaattiset taitoni olivat opiskelun alussa opiskelua ajatellen riittävät.	☐	☐	☐	☐	☐
Tietotekniset taitoni olivat opiskelun alussa opiskelua ajatellen riittävät.	☐	☐	☐	☐	☐

Väittämät

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei mielipidettä
Osaan soveltaa oppimaani työtehtäviini.	☐	☐	☐	☐	☐
Omaan hyvät yhteistyötaidot.	☐	☐	☐	☐	☐
Osaan soveltaa teoretietoa käytäntöön.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on hyvät työelämävalmiudet.	☐	☐	☐	☐	☐
Tuotan usein työnkehittämisideoita.	☐	☐	☐	☐	☐
TAMKin opetustoiminta mahdollistaa yksilöllisen tietämyksen syntymisen opiskelijalle.	☐	☐	☐	☐	☐
TAMK tunnustaa aikaisemman osaamiseni (hyväksiluvut).	☐	☐	☐	☐	☐
TAMK vastaa käsitykseni mukaan elinikäisen oppimisen haasteisiin.	☐	☐	☐	☐	☐
TAMK yhdistää käytännöllisen toiminnan ja käsitteellisen pohdiskelun	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla itselläni on vastuu oppimisestani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajien opetustaito on asianmukaista.	☐	☐	☐	☐	☐
Käytetyt opetusmenetelmät tukevat oppimistani.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu on minulle merkityksellistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimiseni mahdollistaa kyvyn analysoida työtäni.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskeluni mahdollistaa ammattitaitoni joustavan kehittämisen.	☐	☐	☐	☐	☐
Olen itseohjautuva opiskelija.	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskeluni opettaa kriittiseen ajatteluun.	☐	☐	☐	☐	☐
Hallitsen kokonaisuuksia.	☐	☐	☐	☐	☐
Sopeudun muutoksiin opiskelussani.	☐	☐	☐	☐	☐
Minulla on riittävästi aikaa opiskelulleni.	☐	☐	☐	☐	☐
Iltapöskelija ehtii suorittaa tradenomnin tutkinnon 3,5 vuodessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kursseista saatavat opintoviikkomäärät vastaavat kurssien teettämää työmäärää.	☐	☐	☐	☐	☐
Iltapöskelijoille pitäisi antaa pidempi aika tutkinnon suorittamiseen kuin päiväopiskelijoille.	☐	☐	☐	☐	☐
Oman opiskelun etenemisen vuosisuunnitelma auttaa vastuullisuuteen opiskelussa.	☐	☐	☐	☐	☐

Väittämät

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei mieli- pidettä
Hyvä opiskeluilmapiiri on tärkeä opintojen sujumiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitustyöt kehittävät käytännön ja teorian integrointia.	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjallisten tenttien suoritus kehittää taitoa koota oleellista tietoa systemaattisesti.	☐	☐	☐	☐	☐
Suullisten tenttien suoritus kehittää loogista ajattelua ja argumentointi- / perustelutaitoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Tietotekniset taidot ovat olennainen osa opiskelua.	☐	☐	☐	☐	☐
Palautteen antaminen ryhmässä (opponointi) kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmätentti on minulle sopiva oppimismuoto.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimityötaitoja voi kehittää esim. pohtimalla yhdessä strategisia ratkaisuja ajankohtaiseen pulmaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Laajoista opintokokonaisuuksista oppii oleellisen tiedon löytämistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimistavoitteiden sopiminen opetushenkilökunnan kanssa auttaa ymmärtämään mitä tulee oppia ja miten.	☐	☐	☐	☐	☐
Opintojen etenemisen valvonta kuuluu opiskelijalle, mutta hänen tulee raportoida se ohjaajalleen.	☐	☐	☐	☐	☐
Portfolion (opiskelutehtävien kokoelma, joka edustaa monipuolisesti opiskelijan osaamista ja suorituksia yhdellä tai useammalla alueella) ylläpito auttaa itsearvioinnissa ja tiedon sisäistämisessä.	☐	☐	☐	☐	☐
Vertaisarviointitaitoja voi kehittää arvioimalla perustellen esim. toisen opiskelijan esseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimispäiväkirjat ovat oivalletun tiedon kirjaamista.	☐	☐	☐	☐	☐
Käytän mielelläni oppimispäiväkirjoja opiskeluni tukena.	☐	☐	☐	☐	☐
Tietopankkien käyttö uuden asiakokonaisuuden oppimisessa auttaa tiedon käytön hallinnan oppimisessa.	☐	☐	☐	☐	☐

Ammattikorkeakoulutus kehittää

Valitse mielestäsi väittämää parhaiten kuvaava vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	Ei mielipidettä
ajankäytön hallintataitoa	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa arvioida päätösten vaikutuksia	☐	☐	☐	☐	☐
stressinsietokykyä	☐	☐	☐	☐	☐
joustavuutta	☐	☐	☐	☐	☐
palveluasennetta	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa tehdä päätöksiä	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa tulkita tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa organisoida	☐	☐	☐	☐	☐
keskustelu- ja kuuntelutaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa hyödyntää palautetta	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa kehittää itseään työtehtävissä	☐	☐	☐	☐	☐
valmiuksia oppia	☐	☐	☐	☐	☐
strategista ajattelua	☐	☐	☐	☐	☐
sitoutumista työtehtäviin	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa ratkaista pulmia	☐	☐	☐	☐	☐
tiimityötaitoja	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa ajatella systemaattisesti	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa hallita muutoksia	☐	☐	☐	☐	☐
taitoa soveltaa tietoa	☐	☐	☐	☐	☐
liiketoiminnan kokonaisuuksien ymmärtämistä	☐	☐	☐	☐	☐
tarkkuutta	☐	☐	☐	☐	☐
elinkeinoelämän tuntemista	☐	☐	☐	☐	☐
ahkeruutta	☐	☐	☐	☐	☐
aloitekykyä	☐	☐	☐	☐	☐
projektiosaamista	☐	☐	☐	☐	☐
vastuullisuutta	☐	☐	☐	☐	☐

Kerro kolme (3) mielestäsi tärkeintä asiaa, joita ammattikorkeakoulutus kehittää (asioiden ei tarvitse olla yllä olevasta listasta).

Minusta on tärkeä oppia:

Valitse mielestäsi väittämää parhaiten kuvaava vaihtoehto

	Ei lainkaan tärkeää	Jossain määrin tärkeää	Erittäin tärkeää	Ei mieli- pidettä
ajankäytön hallintaa	☐	☐	☐	☐
organisoimaan	☐	☐	☐	☐
arvioimaan päätösten vaikutuksia	☐	☐	☐	☐
tekemään päätöksiä	☐	☐	☐	☐
hallitsemaan muutoksia	☐	☐	☐	☐
ymmärtämään kokonaisuuksia	☐	☐	☐	☐
projektityöskentelykykyä	☐	☐	☐	☐
jäsentämään tietoa	☐	☐	☐	☐
tulkitsemaan erilaista tietoa	☐	☐	☐	☐
sisäistämään tietoa	☐	☐	☐	☐
käyttämään tietoa pulmien ratkaisuun	☐	☐	☐	☐
esiintymään	☐	☐	☐	☐
perustelemaan näkökulmani	☐	☐	☐	☐
kirjoittamaan argumentoiden	☐	☐	☐	☐
neuvottelutaitoja	☐	☐	☐	☐
aitoa kanssakäymistä	☐	☐	☐	☐
vastaanottamaan palautetta	☐	☐	☐	☐
hyödyntämään arviointeja	☐	☐	☐	☐
antamaan arviointeja	☐	☐	☐	☐
joustavuutta	☐	☐	☐	☐
stressinsietokykyä	☐	☐	☐	☐
ottamaan vastuuta tehtävistäni	☐	☐	☐	☐
ryhmässä toimimisen taitoja	☐	☐	☐	☐
tietoteknisiä taitoja	☐	☐	☐	☐

Vapaa sana

Tähän voit kirjoittaa ajatuksiasi TAMKin aikuiskoulutuksesta ja antaa ideoita sen kehittämiseksi.

Kiitos vastauksistasi! Hyvää kevään jatkoa, Katri